

NaderBekeken

Tijdgebonden...?

Verder in dit nummer o.a.:

- **Klagen of profeteren**
- **Drank maakt meer kapot...**
- **Band en middagdienst**

Klagen mag

Schriftlicht

Bas C. Buitendijk

*Hoe lang nog, HEER, zult u mij vergeten,
hoe lang nog verbergt u voor mij uw gelaat?
Hoe lang nog wordt mijn ziel gekweld door zorgen
en mijn hart door verdriet overstelpt, dag aan dag?
Hoe lang nog houdt mijn vijand de overhand?
Zie mij, antwoord mij, HEER, mijn God!
Verlicht mijn ogen, dat ik niet in doodsslaap wegzink.
Laat mijn vijand niet roepen: 'Ik heb hem verslagen,'
mijn belagers niet juichen omdat ik bezwijk.*

(Psalm 13:2-5)

Tot verrassing van velen is Donald Trump afgelopen maand gekozen als de 45ste president van de Verenigde Staten van Amerika. Met angst en beven zien velen de toekomst tegemoet. Want wat hij allemaal durfde te zeggen in de verkiezingsstrijd, beloofde niet veel goeds.

Hoe zal deze man zich ontpoppen als leider van zijn land en in de wereld? Welke gevolgen heeft zijn regering voor de verhoudingen in deze wereld? Straks zijn er in ons eigen land verkiezingen. Wat voor regering zullen wij krijgen? Zal een populist winnen? Wat voor toekomst gaan we tegemoet? Ik

houd mijn hart vast. Want we leven in een tijd van onvrede en onbehagen. Nederlanders klagen wat af. Over het weer, over de regering, over de politie, over de verzekering, over ziekenhuizen, ja, waarover niet. Je hebt klachtentelefoons, klachtenbureaus, en ja, daarover kun je ook klagen.

Onrecht

We leven in een wereld vol onrecht en leed, oorlogen en aanslagen, uitbuiting en misbruik van Gods schepping en zijn schepselen. Gods kinderen lijden onder vervolging en onderdrukking.

We leven in de tijd van Advent. De Heer komt eraan. Hem verwachten wij. Zoals Hij op aarde gekomen is, op de door God bepaalde tijd, zo zal Hij weer komen op de jongste dag. De geschiedenis van deze aarde loopt daarop uit. Dan zal de Heer rechtspreken en alles rechtzetten. Dan zijn alle strijd en lijden voorbij.

Maar nu ik dit schrijf, is het nog niet zover.

In deze wereld en in deze tijd geeft God ons woorden om te klagen.

Niet klagen, maar...

We ervaren allemaal dat de levensweg geen rustige zeiltocht is. Iedereen maakt tijden mee dat hoge golven tegen het levensschip beuken. Ze slaan over je heen. Ze drijven je tegen rot-

sen. Het gaat er zo hard aan toe dat je schade oploopt. Dat doet zeer en je vraagt je af of het wel eerlijk is. Ergens voel je dat je alle redenen hebt om te klagen.

Maar om nu tot GóD te klagen? Je mag Hem toch niet ter verantwoording roepen?

Wie ben ik dat ik tegen God zeg: Heer, wat U nu in mijn leven laat gebeuren, is niet goed. Wat zeiden ze vroeger ook alweer? 'Niet klagen, maar dragen en bidden om kracht.' En: 'Vraag niet waarom, maar waartoe.' God zal er wel zijn bedoeling mee hebben. Je moet het maar nemen zoals het is.

Klaagpsalmen

In het boek Psalmen vinden we liederen in alle mogelijke toonsoorten, van klaagzang tot loflied. In zo'n vijftig psalmen klagen de dichters hun nood bij de HERE. Ze klagen over hun zonden, over de zonden van het volk, over vijanden, over moeilijke omstandigheden. De HERE heeft zulke psalmen aan zijn volk gegeven. Maar dat was voordat Christus op aarde is gekomen. Hij leerde zijn leerlingen bidden om al wat nodig is met het oog op het koninkrijk van God. In dat gebed staan geen klachten. Moeten we daaruit de conclusie trekken dat klagen iets voor het Oude Testament is? Is het voor gelovigen na de eerste komst van de Here Jezus niet meer gepast?

Vergeten?

Een van de klaagpsalmen is Psalm 13, een minder bekende psalm. Je kunt je afvragen hoe dat komt. Ligt het aan de melodie? Of aan de berijming? Of is er een andere oorzaak? Hoe dan ook, de psalm verdient meer aandacht. Want de Geest leert ons gelovig klagen. David klaagt. 'Hoe lang nog, HEER, zult u mij vergeten?' Heeft de HERE niet gezegd: 'Nooit zal ik u afvallen, nooit zal ik u verlaten.' Ik merk er niets van. De klacht wordt nog dieper: 'Hoe lang nog verbergt u voor mij uw gelaat?' Die klacht haakt aan bij de zegen die de hogepriester Aäron en zijn zonen mochten uitspreken over de Israëlieten: 'Moge de HEER u zegenen en u beschermen, moge de HEER het licht van zijn

gelaat over u doen schijnen en u genadig zijn, moge de HEER u zijn gelaat toewenden en u vrede geven.'

Dat betekent dat de HERE je goed gezind is, dat Hij je vol liefde ziet en beschermt.

Maar David voelt zich als een kind dat zijn vader kwijt is, een kind dat denkt dat zijn vader niets meer van hem weten wil. 'Hoe lang nog wordt mijn ziel gekweld door zorgen en mijn hart door verdriet overstelpt, dag aan dag?' De zorgen houden hem overdag bezig en 's nachts ligt hij er wakker van. 'Hoe lang nog houdt mijn vijand de overhand?' Die vijand kan Saul zijn, maar ook Absalom, of een andere vijand van vlees en bloed. De vijand kan ook een ziekte zijn. Je mag in de vijand ook de duivel zelf zien, die je influistert: 'Eigen schuld dat je niets van de HERE ervaart. Je hebt tegen Hem gezondigd. Daarom heeft Hij zich van je afgekeerd. Hij wil je niet meer zien. Zijn genade is niet voor jou.'

Geadresseerde klacht

Davids klacht is geen roep in de ruimte. Hij richt zich tot de HERE. Wat hij dan vraagt, haakt in op zijn eerdere klachten. Hij ervaart het zo dat de HERE hem niet ziet en niet wil zien. Nu roept hij: 'Zie mij, antwoord mij, HEER, mijn God!' Mag ik uw aandacht? Zie wat ik moet doorstaan en doe er wat aan. Ik houd het niet vol. Het is te veel. David dreigt onder te gaan door zijn zorgen. Hij is uitgeput. Daarom bidt hij: 'Verlicht mijn ogen, dat ik niet in doodsslaap wegzink.'

Ook de derde vraag sluit aan bij de nood waarover David heeft geklaagd. 'Hoe lang nog houdt mijn vijand de overhand?' 'Laat mijn vijand niet roepen: "Ik heb hem verslagen", mijn belagers niet juichen omdat ik bezwijk.' David is wanhopig, ten einde raad. Maar hij probeert zijn problemen niet zelf op te lossen: als God me niet helpt, zal ik mezelf wel redden. Hij loopt niet bij God weg om zijn steun te zoeken bij andere goden en machten. Hij doet ook niet alsof er niets aan de hand is. Maar hij vertelt hoe hij zich voelt, waarmee hij zit. Hij vertelt dat aan de HERE. Wat drijft hem daartoe?

NaderBekeken

- **Schriftlicht**
Klagen mag 330
Bas Buitendijk
- **Kroniek**
Zonen en dochters profeteren? 333
Pieter Boonstra
- **Thema**
Zijn wij consequent in ons bijbellezen? 337
Pieter Boonstra
- **Column**
Drank maakt meer kapot... 341
Gijs Zomer
- **Woordwaarde**
Van Meriba tot de Pisga. Mozes' einde vanwege Mozes' zonde 342
Hans de Wolf
- **Klimaatafspraken**
Begin en einde van het predikantschap 345
Pieter Niemeijer
- **Rondblik**
Vrijgemaakt kroonjuweel vermist? Het oude artikel 31 KO en de nieuwe kerkorde (1) 346
Pieter Niemeijer
- **Gemeentebreed**
Vernieuw het verbond! Nadenken over de tweede kerkdienst 350
Henk Drost
- **Gelezen**
Als je kinderen niet meer gaan 353
Sipke Alserda
- **Gedicht**
Vanwege. J. Bernlef 355
Gert Slings
- **Persrevue**
Na de derde 'Nationale Synode' GKv en prediking 358
Perry Storm

Vertrouwen

Al is de vijand sterk, David vertrouwt op de liefde van de HERE: maar, toch, ondanks alles, 'ik vertrouw op uw liefde'. In mijn moeitevolle leven vertrouw ik op uw liefdevolle trouw. Daarmee klampt David zich vast aan God als zijn Redder. Zo heeft de HERE zich laten kennen. Dat zegt zijn Naam. Dat is zijn reputatie. Hij heeft zijn volk gered met sterke hand en opgeheven arm. De HERE komt zijn volk te hulp. Zoals Hij heeft gezegd. Daarom vertrouwt David op de HERE.

Juist daarom heeft hij zijn klachten bij de HERE neergelegd. Niet om zijn vuist te ballen tegen God of om God te beschuldigen van ontrouw en liefdeloosheid. Hij verwacht redding van de HERE. Hij doet een hartstochtelijk beroep op de beloften van de HERE. David is de aangewezen koning, in opdracht van de HERE gezalfd.

Zijn klacht is geen uiting van ongelof, maar belijdenis van geloof.

Gelovig klagen

Klagen is geen vorm van ongelof. Klagen is niet iets dat christenen achter zich moeten laten omdat klagen oudtestamentisch zou zijn. Iets voor de Joden met hun Klaagmuur in Jeruzalem. In het Nieuwe Testament komt de klacht terug: 'Hoelang?' Johannes zag aan de voet van het altaar de zielen van hen die geslacht waren omwille van het Woord van God, en omwille van het getuigenis dat zij hadden. Zij riepen met luide stem: 'Tot hoelang, heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt U ons bloed niet aan hen die op de aarde wonen?' (Op. 6:9-10, HSV). Dat roepen de martelaren die in de hemel zijn met heilig ongeduld. Als zij dat roepen in de hemel, zouden wij het hier op aarde dan niet mogen?

We hoeven ons niet neer te leggen bij de toestand in deze wereld. We hoeven het niet gewoon te vinden als mensen sterven door geweld, door honger, door... We hoeven niet te berusten in het onrecht op deze aarde. We moeten niet opgaan in onze eigen pleziertjes, zolang die er zijn, en onze ogen sluiten voor de ellende van andere mensen. We hebben alle redenen om te klagen. Over wat we in ons eigen leven meemaken. Over wat andere mensen moeten doorstaan. Over de psychische nood die er is. Over de goddeloosheid om ons heen en de zonden die er nog zijn in ons eigen hart. We roepen om recht en gerechtigheid. We zetten ons ervoor in. Maar we moeten ook erkennen dat wij het koninkrijk van God niet kunnen vestigen op deze aarde. Daarom blijft de klacht: HERE, hoelang nog kunnen mensen hun gang gaan? Hoelang nog lijkt het alsof de vijand de macht heeft? Dat kan toch niet? U bent toch de enige God. Onze Here Jezus is toch de Heer aan wie alle macht gegeven is in de hemel en op de aarde?

Gehoorde klacht

De Here Jezus heeft onze verwachting op scherp gesteld: Zie, Ik kom spoedig! Wij klagen nooit vergeefs. Er komt een eind aan alle nood. Ook al voel je dat niet en kan alles somber en grijs zijn. De HERE houdt zich aan zijn belofte: Ik zal je nooit verlaten. De grond onder die belofte is de liefdevolle goedheid van de HERE. Ik zal zingen voor de HERE, die mij heeft geholpen. Nu zing ik soms met verstikte stem, met een brok in mijn keel, maar ik zing, want ik vertrouw op Gods liefde.

De HERE hoort ons klagen. David kon Gods nabijheid niet ervaren door de moeiten die over hem heen

kwamen. Maar hij trok zich weer op aan de naam van de HERE. En hij trouwde op Gods liefde.

De Here Jezus heeft het uitgeschreeuwd toen Hij aan het kruis hing, in woorden uit die andere psalm van David, Psalm 22: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?' Jezus voelde zich niet alleen van God en mensen verlaten. Het was voor Hem bittere werkelijkheid: God de Vader had zijn gelaat voor Hem verborgen.

Voor Jezus was er alleen maar duisternis. En Hij gooide zijn klacht eruit. Toch bleef Hij vertrouwen: 'mijn God', riep Jezus in zijn diepste nood, 'mijn God'. Hij kwam erdoorheen. Hij is door God verlaten, opdat wij nooit meer door God verlaten worden.

Hij wordt ons klagen niet moe

Door Hem mogen wij naar God in de hemel gaan met onze gebeden. Met onze klachten ook. Hij wordt ons klagen niet

moe.

Hij kent het verlangen naar vrede, naar het herstel van alle dingen, dat in onze klachten doorklinkt. Dat maakt ons niet passief in de samenleving. We moeten ook niet in de slachtofferrol gaan zitten. Actief christen zijn vraagt om actief gebed. We roepen Hem aan, omdat Hij alleen daadwerkelijk zal ingrijpen. Hoelang nog, HERE? Zie, Ik kom spoedig, zegt Jezus.

Ds. B.C. Buitendijk is predikant te Bunschoten-Oost.

Nader Bekeken – speciale abonnementen

Neem een proefabonnement op Nader Bekeken! U ontvangt het blad dan drie maanden voor maar € 5,-. Wilt u iemand een waardevol cadeau aanbieden? Denk dan eens aan een geschenkabonnement op Nader Bekeken.

Het kost u slechts € 17,50 en hij/zij ontvangt het blad dan een jaar lang!

Kijk op www.woordenwereld.nl.

Zonen en dochters profeteren?

Op 23 september vond er een congres plaats in Nijkerk vanwege de verschijning van het boek *Zonen en dochters profeteren*.¹ In de uitnodiging werd er uitdrukkelijk op gewezen dat je ook samen met je partner naar dit congres kon komen. Mijn vrouw wilde echter niet mee. Ze was bang dat er voor een echt debat geen ruimte zou zijn.

Zo kwam het dus dat ik dan maar in mijn eentje naar het congres toog. Benieuwd naar de sfeer en benieuwd naar het boek. Met name naar de argumentatie onder het pleidooi.²

De sfeer

Wat in de eerste plaats opviel, was dat het congres de sfeer ademde van: vrouwen mógen toegelaten worden tot alle ambten! In alle toonaarden, op alle mogelijke manieren werd deze stellingname gepropageerd en aannemelijk gemaakt: plenair en in workshops. En de suggestie die daarbij gewekt werd, was: het is volkómen bijbels. En dat

is ook precies hoe het boek *Zonen en dochters profeteren* wordt aangeprezen: 'een bijbelse onderbouwing voor vrouwelijke predikanten, ouderlingen en diakenen'. Of zoals de conclusie wordt geformuleerd aan het eind van het boek: 'We zijn ervan overtuigd dat vrouwen – evenals mannen – hun gaven in alle taken, ambten en bedieningen mogen gebruiken' (p. 227). Dat is de eerste claim: het is bijbels verantwoord om te zeggen dat het mag. Wat ligt precies aan deze sterke overtuiging ten grondslag?

Een ander punt dat mij is bijgebleven van het congres, is hetgeen ds. Hilde

Graafland naar voren bracht. Als vrouwelijke predikant in de PKN was ze gevraagd om iets te zeggen over 'herkenning en advies'. Ze vertelde over haar persoonlijke situatie en ontwikkelingsgang. En gaandeweg klonk van haar kant het duidelijke advies: 'als het mag, dan móet het ook!' En precies dat is de tweede claim die ik proefde op het congres en die ik ook teruglees in het boek. De claim van: het is nu de tijd, het móet nu ook! De interessante vraag is nu hoe deze claim wordt onderbouwd. Immers, nergens in de Bijbel vind je een gebod of oproep dat vrouwen in alle ambten móeten dienen en dat het zonde is wanneer je je daartegen verzet. Oftewel, welke bijbelse argumenten zijn er die dit 'móeten' verantwoorden?

Argumentatie

Op meerdere plaatsen word je in het boek als lezer ten stelligste verzekerd: de tijd van vandaag mag niet de doorslag geven (p. 12), aanpassing aan de

cultuur is een groot gevaar dat we niet moeten willen (p. 221). Vandaar dat in het boek ook het uitgangspunt wordt gekozen in verschillende bijbelplaatsen. De suggestie is: wat we zeggen en naar voren brengen, is volkomen bijbels. Het punt is alleen: je kunt dat wel zeggen, maar het moet ook overtuigen. Dat wil ik nu nagaan.

Profeteren

Als ik het boek goed lees, loopt de argumentatie via drie lijnen (die ook weer op elkaar ingrijpen). Als ik die lijnen hier uit elkaar rafel, is de eerste die van het profeteren. Dat woord is ook terug te vinden in de titel van het boek als een verwijzing naar de profetie van Joël. De gedachtegang is heel kort deze: Petrus heeft op de eerste pinksterdag (Hand. 2) op basis van deze profetie voorspeld dat ook onze dochters zullen profeteren. Dat betekent dat, wanneer vrouwen de 'gave van het preken' hebben, zij die gave ook moeten kunnen inzetten (p. 14 en 94). 'Zonen en dochters profeteren' wil dus zeggen: mannen en vrouwen mogen preken.

Echter, een bezwaar in deze redenering is dat 'profeteren' en 'preken' helemaal aan elkaar gelijk worden gesteld. Dat gebeurt wel vaker. Maar het moet gezegd dat de relatie vele malen complexer ligt dan wordt gesuggereerd. Dat heeft te maken met verschillende dingen. Allereerst is het moeilijk om uit het Nieuwe Testament eenduidig duidelijk te maken wat daar precies met profeteren wordt bedoeld. Gaat het om rechtstreekse openbaringen van God door de Geest omdat Gods Woord nog niet op schrift gesteld was? En wat was precies de inhoud van de profetieën

toen? Betroffen het openbaringen over wat God tot redding van de wereld in Jezus Christus heeft gedaan? Of waren het vooral nieuwe inzichten in datgene wat God in het, voor ons nu, Oude Testament had gezegd? Of handelde het in de profetieën om de bekendmaking van Gods wil in verband met de opbouw van de gemeente?

Vervolgens blijkt dat profetieën ook nog getoetst moesten worden. Bij Paulus vind je dit terug in 1 Korintiërs 11 en 14. Vaak worden deze twee hoofdstukken tegen elkaar uitgespeeld. In

Spreekt Paulus zichzelf tegen?

1 Korintiërs 11 staat dat vrouwen profeteren (vs. 5). Paulus verbiedt hun dat dus niet. Terwijl hij vervolgens in 1 Korintiërs 14 aangeeft dat vrouwen moeten zwijgen (vs. 34). Hoe kan dit? Spreekt Paulus zichzelf tegen? Nee, dat doet hij niet. Als we uitgaan van het feit dat profeteren inhield dat iemand het Woord van God door gaf, zoals door de Geest ingegeven, dan wordt dat door Paulus aan de vrouw toegestaan. Maar het beoordelen van deze profetie, dat staat hij aan de vrouw niet toe. Oftewel, een gezagheb-

Uit bovenstaande wordt duidelijk dat je preken niet zomaar op één lijn kunt plaatsen met profeteren. Om kort te gaan: preken ligt dicht aan tegen het beoordelen van profetie. Immers, in een preek wordt door de predikant op basis van Gods Woord de gemeente een concreet woord van God voorgehouden. Er klinkt een oproep, een aanzegging en/of een bemoediging voor deze tijd. Bij een preek gaat het dus om gezaghebbende uitspraak. Dit gezag heeft niet zozeer te maken met de persoon van de predikant als wel met het feit dat hij zorgvuldig aantoont dat datgene wat hij zegt, overeenkomt met Gods Woord.³

Maatschappelijke ontwikkelingen

Een tweede lijn om het 'moeten' te verantwoorden is, dat gewezen wordt op de maatschappelijke ontwikkelingen. Zoals gezegd wordt: 'de maatschappelijke ontwikkelingen in de twintigste eeuw (zoals onderwijs) leiden tot een discussie over het functioneren van vrouwen in openbare ambten, zowel in de samenleving als in de kerk. Deze

ontwikkelingen mogen we terugbuigen naar het geboortuur van de kerk. De Geest van God is vrij in het roepen van ieder die Hij wil. Het is aan de gemeente om die roeping (...) vrij baan te geven' (p. 123). Dus, de ontwikkeling in de maatschappij – waar sprake is van een gelijkstellen van het functioneren van vrouwen en mannen – wordt positief geïdentificeerd. En van daaruit wordt een claim op de gemeente gelegd om dit vrij baan te ge-

ven en deze ontwikkeling te honoreren in de vorm van het openstellen van alle ambten voor vrouwen. Datgene wat in de maatschappij te zien is, fungeert als

bind oordeel vellen en een gezaghebbende uitspraak doen, dat wordt door Paulus aan vrouwen verboden (vgl. ook 1 Tim. 2:12).

norm voor datgene wat in de kerk moet gebeuren. Om het nog sterker te zeggen: om het 'moeten' te verantwoorden, blijken gegevens uit de cultuur doorslaggevend te zijn. Dat is frappant, te meer omdat men eerder aangaf geen argumenten uit de tijd van vandaag de doorslag te willen laten geven.

Het werk van de Geest

Ingewikkelder en nog discutabeler is de derde lijn van argumentatie. Deze lijn is nauw verweven met de vorige. De gegevens uit de cultuur worden namelijk gekoppeld aan het werk van de Geest, zoals in bovenstaand citaat te lezen is. In datgene wat de cultuur te zien geeft, wordt aangemerkt dat de Geest aan het werk is. Daarom kunnen deze gegevens normatief gesteld worden. Zoals gezegd wordt op p. 173v: 'Het openstellen van alle ambten en bedieningen voor vrouwen is geen toegeven aan de tijdgeest, maar de vrucht van het luisteren naar de Geest van de tijd die in Jeruzalem begon, toen die Geest honderdtwintig mannen én vrouwen vervulde en allen deed spreken van de grote daden van God.' Veelzeggend is hier de woordspeling: 'tijdgeest' en 'Geest van de tijd'. Daarmee wordt duidelijk dat de geschiedenis 'geestelijk' geduid wordt en dáárdoor ook een soort openbaringskarakter in zich heeft. De tijd openbaart ons dat het altijd al de bedoeling van de Geest is geweest dat mannen en vrouwen in de kerk in alle ambten mogen dienen. Het is in onze tijd nu mogelijk om aan deze openbaring gehoor te geven. Anders gezegd: de gebeurtenissen in het hier en nu worden geduid als het werk van de Geest, en vervolgens wordt dit zo zwaar geladen dat met die bril Gods Woord gelezen wordt en bepaalde gedeelten uit dat, door de Geest geïnspireerde, Woord worden 'overruled'.

Probleem

Want precies dat is het probleem met deze laatste argumentatielijne. Dat het hiervoor wel nodig is om op een bepaalde manier met geïnspireerde bijbelteksten om te gaan. Met name

die teksten die het meest uitgesproken zijn, zoals 1 Timoteüs 2 en 1 Korintiërs 14. In die teksten klinkt een duidelijk verbod. Het is voor geen enkel misverstand vatbaar. Paulus (geleid door de Geest!) gebruikt sterke woorden, als het gaat om de samenkomsten: 'vrouwen mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven' en: 'ik sta een vrouw niet toe dat ze zelf onderwijst of gezag over mannen heeft'. Nu kun je deze heldere woorden nog afzwakken door te zeggen: het betreft hier slechts Paulus' mening, of: het is niet absoluut (dat is: voor alle tijden) bedoeld, of: het heeft te maken met een specifieke situatie die nu niet meer geldt. Maar

dan kom je toch in de knel met het feit dat Paulus in beide teksten nog iets laat volgen. Mocht je namelijk nog twijfelen aan het feit of datgene wat Paulus hier voorschrijft, wel absoluut gezag heeft, hij onderbouwt in 1 Timoteüs 2 zijn aanwijzingen met een beroep op de schepping en de zondeval. Maar voor diegenen voor wie dit nog niet overtuigend genoeg is en die proberen om ook dit af te zwakken (zie hoofdstuk 11 van het boek), zegt Paulus vlak na zijn opmerkingen over het zwijgen van de vrouw in 1 Korintiërs 14, dat 'wat ik u schrijf een bevel van de Heer is' (vs. 37; nergens in het boek wordt verwezen naar deze tekst!). Hoe kun je nu met deze teksten in je achterhoofd met grote stelligheid poneren: 'mannen en vrouwen mogen preken' of nog sterker: 'het is aan elke gemeente om de roeping van de Geest, die ook vrouwen roept, vrij baan te geven'? Onbegrijpelijk. Ja, tenzij je jezelf boven het Woord stelt.

Inconsequent

Maar daarmee is wel sprake van een tegenstrijdigheid. Immers, preken vraagt dat je zorgvuldig met bijbelteksten omgaat. Om in een preek een bepaalde uitspraak te doen en dat als Woord van God met gezag te verkonden,

is het nodig dat je recht doet aan de bijbeltekst. In ieder geval moet je aantonen dat datgene wat je de hoorders voorhoudt, 'een bevel van de Here' is (daarom kon in de Reformatietijd ook gezegd worden: 'prediking van Gods Woord is zelf Gods Woord'). En je vraagt van de hoorders dat zij zich ónder het Woord stel-

len. Om nu ruimte te creëren voor de vrouw moet je een bevel van de Here naast je neerleggen door je bóven dat Woord te plaatsen, zodat ook vrouwen vervolgens de gemeente de 'bevelen van de Here' kunnen voorhouden en de gemeente kunnen oproepen om aan God gehoorzaam te zijn. Dat is inconsequent.

Maar op nóg een manier is er sprake van een inconsequentie. Zoals boven aangegeven, wordt het 'moeten' van de vrouw in alle ambten verantwoord vanuit de cultuur en de maatschappelijke ontwikkelingen, die vervolgens geestelijk worden geduid. Maar waarom spreekt onze cultuur dan niet ook een partij mee als het gaat om het fenomeen van de preek zelf? Want is dat fenomeen niet hopeloos uit de tijd? We spreken tegenwoordig niet voor niets over 'met elkaar sparren' en 'elkaar inspireren'. Dat één persoon de bevoegdheid heeft om gezaghebbend te spreken, heeft zijn beste tijd gehad. Er is in de (moderne, vrijzinnige) preek-

kunde dan ook allang het beeld ontstaan van de kerk waarin iedereen aan een grote tafel zit en mag meespreken en debatteren over wat Gods Woord is en wat niet (de zogenaamde 'roundtable church'). Past dat niet beter in onze tijd? Of anders gezegd: wie vanuit de cultuur pleit voor een prekende vrouw op de kansel, is op z'n minst alweer hope-loos ouderwets. Want welke reden is er om enkel te letten op de ontwikkeling van vrouwen in onze cultuur en niet te letten op de ontwikkeling op het gebied van autoriteit en gezag? Waarom is dat dan niet iets van de Geest? Daarnaast zijn er in onze tijd nog zo veel meer tendensen te zien; ontwikkelingen en nieuwe situaties. Wie bepaalt dan wanneer dit gekoppeld moet worden aan het werk van de Geest? Op z'n minst is het inconsequent om de ene ontwikkeling wel en de andere niet te duiden als zijn werk.

Hoe nu verder?

Mijn vrouw had gelijk. Op het congres was er geen ruimte voor een echt debat. De zaak was al beklonken: alle ambten moeten worden opengesteld voor vrouwen. Echter, de argumentatie die in het boek gegeven wordt als onderbouwing voor deze openstelling, is

verre van overtuigend. Sterker nog: via verschillende argumentatielijnen wordt geprobeerd om de teksten van Paulus buitenspel te zetten. Wie op deze manier met het Woord van God omgaat, zou wel eens meer kunnen verliezen dan hij of zij denkt te winnen.

Teksten van Paulus buitenspel

Toch geef ik de hoop niet op voor een echt debat waarin argumenten werkelijk gewogen worden. De centrale vraag zal dan eerst moeten zijn: kunnen we elkaar nog vinden op de basis van datgene wat de Geest ons zegt in de Bijbel? Of waait er een andere geest? Om dat aan het licht te brengen zullen we moeten omschrijven wat we precies bedoelen met 'bijbels' en 'bijbelse onderbouwing'. We zullen moeten aangeven welke rol de cultuur en de maatschappelijke ontwikkelingen wel en niet mogen spelen in ons lezen van de Bijbel. Oftewel, wij zullen elkaar er rekenschap van moeten geven hoe wij de Bijbel lezen. In het artikel in de rubriek Thema hoop ik daarvoor enkele aanzetten te geven op het punt van het consequent bijbellezen. Een bijkomende vraag bij dit alles is dan deze: zijn we bereid, wanneer we er met elkaar niet een-twee-drie uitkomen (want het antwoord op bovenstaande vragen kost tijd), de regel van Paulus in Romeinen 14 en 1 Korintiërs 10

te volgen, dat wij geen aanstoot moeten geven en rekening moeten houden met het geweten van de ander? Polarisation is toch wat niemand wil? Deze regel van Paulus toegepast op dit onderwerp betekent, dat zij die voor hun geweten kunnen verantwoorden dat ze tegen een woord van Paulus ingaan, rekening moeten houden met hen die dat niet kunnen. Dat is toch de bijbelse norm?

Noten:

- 1 Maaïke Harmsen, Almatine Leene, Henk Folkers, Maarten Verkerk (red.), *Zonen en dochters profeteren. Man-vrouw-kerk*, Zoetermeer, 2016.
- 2 Tijdens het schrijven van deze Kroniek verscheen het tweede rapport van de deputaten M/V en ambt onder de titel 'Samen dienen'. In een volgende bijdrage hoop ik op dat rapport nader in te gaan. Deze Kroniek kan als opmaat gezien worden voor de bespreking van dat rapport.
- 3 In het verlengde hiervan ligt de taak van de oudsten/ouderlingen als opzieners van de gemeente om gezaghebbende uitspraken te doen op basis van Gods Woord.

www.woordenwereld.nl

Kijk eens op onze website! Niet alleen over de laatste nummers van Nader Bekeken, maar ook over de nieuwste cahiers is de nodige informatie te vinden. Uit het nieuwste nummer van Nader Bekeken kun je zelfs direct een (deel van een) artikel downloaden. Verder zijn de nummers die langer dan een jaar geleden zijn verschenen, als pdf beschikbaar. Ook is er een uitgebreide zoekfunctie, zodat heel gemakkelijk allerlei onderwerpen waarover iets geschreven is, te vinden zijn.

Zijn wij consequent in ons bijbellezen?

Thema
Pieter Boonstra

De laatste tijd valt mij in verschillende discussies op, dat wordt gezegd dat we niet consequent zijn in ons lezen van de Bijbel. Daarmee wordt dan zo veel bedoeld als dat we sommige elementen in een bijbelgedeelte wel in onze tijd toepassen, terwijl we andere elementen niet toepassen.

En meestal komt in zulke discussies ook het voorbeeld van slavernij voorbij om de stelling dat we niet consequent zijn, te onderbouwen. Zo van: vroeger is met een beroep op de Bijbel de slavernij verdedigd, op grond van dezelfde Bijbel wordt slavernij nu afgekeurd. Oftewel: je kunt wel zeggen dat de bijbeltekst de doorslag geeft, maar in de praktijk blijkt dat niet het geval te zijn. En vervolgens kan dit dan als argument gebruikt worden om datgene wat in een bepaalde bijbeltekst gezegd wordt, als niet meer geldend te bestempelen voor de tijd van vandaag. Want zo doen we dat toch ook op het punt van slavernij? In dit artikel wil ik aantonen dat er wel degelijk sprake is van consequent bijbellezen, ook al vatten we in de Bijbel niet alles letterlijk op en passen we niet alles een-op-een toe.

Twee uitgangspunten

Iedereen heeft bepaalde aannames voordat hij of zij de Bijbel gaat lezen.

Wanneer wij nadenken over onze uitgangspunten als gereformeerde christenen die de Bijbel lezen, dan gelden er twee.

In de *eerste* plaats: we gaan uit van een werkelijkheid waarin God bestaat en handelt. Deze werkelijkheid is groter dan de werkelijkheid die wij met onze ogen zien en met ons verstand kunnen bevatten. Zo lezen wij de Bijbel als het Woord van God, waarin het gaat over die werkelijkheid en waarin wij vanuit die werkelijkheid in het hier en nu worden aangesproken. Anders gezegd: het betekent dat wij de Bijbel niet lezen vanuit onszelf en onze ervaring als ijkpunt, maar vanuit God en zijn werkelijkheid. We letten op: zijn verlangens, zijn beoordeling, zijn grenzen, zijn wil, zijn beloften.

De noodzaak om zo de Bijbel te lezen heeft ook direct te maken met het *tweede* uitgangspunt waarvan we uitgaan als we de Bijbel openslaan. Namelijk het feit dat we belijden dat de mens zondig is. Dat houdt in dat we rekenen

met het feit dat ons verstand en gevoel verduisterd zijn en dat we de neiging hebben om ons tegen God en zijn gezaghebbende Woord te verzetten. Deze aanname houdt in dat wij sceptisch staan tegenover datgene wat wij als mogelijk of onmogelijk zien en als wenselijk of onwenselijk ervaren. Daarnaast betekent het dat bijbellezen en gebed nauw met elkaar verbonden zijn. In die zin dat bijbellezen niet kan zonder de bede om de Heilige Geest die ons verstand verlicht. Het is ook daarom dat we in elke kerkdienst bidden om, in ietwat ouderwetse taal gezegd: de opening van Gods Woord. Dat doen we in het besef dat we afhankelijk zijn van het werk van de Geest, ook wanneer het gaat om ons bijbellezen. Dit geldt niet minder voor onze persoonlijke bijbelstudie.

Slavernij

Wat betekenen deze uitgangspunten nu concreet wanneer we de Bijbel gaan lezen? In het vervolg wil ik dat aan de hand van enkele voorbeelden duidelijk maken. Allereerst het voorbeeld van slavernij. Paulus' geboden aan de slaven worden nogal eens aangehaald om de tijdgebondenheid van Paulus' voorschriften te benadrukken: ze gelden al-

leen voor die tijd. De redenering is dan: omdat de voorschriften omtrent slavernij tijdgebonden zijn, geldt dat ook voor bijvoorbeeld zijn voorschriften over de positie van de vrouw in de gemeente en de homoseksuele praktijk. Op het eerste gehoor lijkt dit een aannemelijke redenering, maar dat is ze toch niet. Waarom niet?

Het feit dat God via mensen gesproken (en gehandeld) heeft in een bepaalde tijd en dat in de tekst van de Bijbel daarvan sporen te vinden zijn, betekent nog niet dat daarmee dan ook datgene wat in de tekst staat, tijdgebonden is (en daarmee voor ons achterhaald is). Of zoals door J. van Bruggen al is gezegd: God heeft in een bepaalde tijd gesproken, maar dat betekent niet dat God in gebondenheid aan die tijd gesproken heeft.¹ Dat is ook de reden waarom Paulus in Romeinen 15:4 kan zeggen dat alles wat vroeger geschreven is, is geschreven om ons, die leven in een heel andere tijd, te onderwijzen. Dit vraagt dat je de bijbeltekst goed en precies leest. Wanneer het gaat om slavernij, vind je nergens een voorschrift van Paulus dat zegt dat we slaven móeten hebben. Oftewel, nergens verdedigt hij met een beroep op de schepping of een openbaring van God het bestaan van slavernij. Opvallend is dat Paulus slaven opdraagt om aan hun heer onderdanig te zijn, maar niet als argument omdat de slavernij

in de verhouding tussen werkgever en werknemer.²

Hiermee wordt duidelijk hoe het onderscheid tussen tijdgebonden en algemeen-geldend functioneert. Dus het fenomeen slavernij is tijdgebonden (zoals het vervoer te paard tijdgebonden is), maar het respect hebben voor de gezagsverhoudingen waarin je geplaatst bent, is algemeen-geldig.

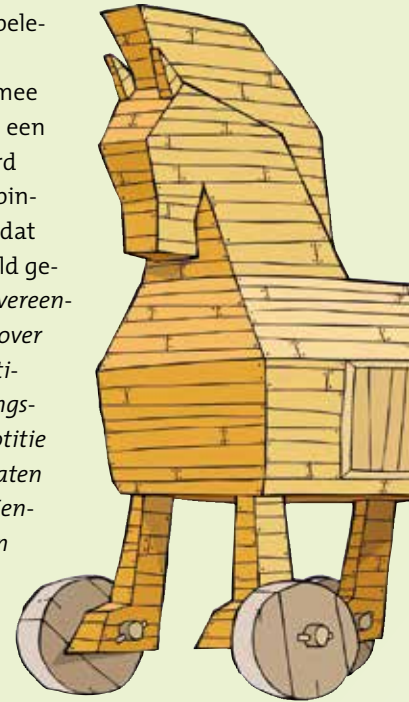
Culturele kloof

Toch kunnen we nog een laag dieper steken. Het feit dat in tegenwoordige discussies het argument van tijdgebondenheid steeds vaker klinkt, heeft te maken met een ongemerkte beïnvloeding door de moderne hermeneutiek.³ In de moderne hermeneutiek (met name vanaf Gadamer) wordt met nadruk gesproken over een kloof tussen de oude tekst en de nieuwe lezer, er is sprake van afstand en daarom van vervreemding.

Het valt me op dat christenen meer en meer deze gedachte klakkeloos overnemen en in hun omgang met de Bijbel als argument gebruiken om datgene wat er in de Bijbel staat, als achterhaald aan de kant te schuiven. Of het nu gaat om voorschriften over huwelijk en seksualiteit, over scheiden en opnieuw trouwen, of over het feit dat de Bijbel spreekt over onze God als degene die de hemel en de aarde geschapen heeft.

den niet meer zomaar zijn toe te passen. Zo wordt de kloof tussen toen en nu dan als waarheid beleiden.

Maar hiermee haal je wel een soort 'paard van Troje' binnen. Zoals dat bijvoorbeeld gebeurt in *Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten*. Notitie van Deputaten *Kerkelijke Eenheid GKV en Commissie voor Contact en Samenpreking met andere*

'Paard van Troje'

kerken NGK. Letterlijk wordt daar gezegd: 'De culturele kloof tussen onze laat-moderne, post-christelijke samenleving en de oude Israëlitische of vroeg-christelijke samenleving schept afstand tussen ons en het Woord van God. Deze kloof maakt dat rechtstreekse toepassing van concrete Bijbelse voorschriften in onze tijd lang niet altijd mogelijk is of grote vragen oplevert. In ons zoeken naar verstaan weten we ons hier dankbaar geleid door de Geest, die culturele kloven kan overbruggen en ons in de waarheid binnenleidt.'⁴ Hier wordt te gemakkelijk meegegaan in de gedachte van een kloof die overbrugd moet worden. Want tegenover de kloof en de afstand in tijd staat toch het feit dat God, die ons de Bijbel heeft gegeven, niet gebonden is aan de tijd? Met het feit dat wij mensen dat wél zijn en zelfs in ons verstand en gevoel niet alleen beperkt maar ook zondig zijn, betekent dit concreet dat het er voor ons juist op aankomt om datgene wat in de Bijbel beschreven staat, uiterst serieus te nemen.

Hiermee is niet gezegd dat wij, als gereformeerde bijbellezers, ontkennen dat er sprake is van tijdgebondenheid in de Bijbel. Ook ontkennen we niet dat de bijbelschrijvers kind waren van hun

voor alle tijden goed is, maar omdat de nieuwe relatie tot God in de hemel ook de aardse werkrelaties in nieuw licht plaatst. Dat geldt naar analogie ook nu

Vaak gebeurt dit met een argument waarin op de een of andere manier doorklinkt dat wij in onze tijd vérdier zijn, ánders, en daarom die bijbelwoor-

eigen tijd. Of dat onze samenleving er nu heel anders uitziet. Maar we verzetten ons wél tegen het feit dat deze tijdgebondenheid (onder het mom van een kloof) een argument is om de geldigheid van datgene wat er in de Bijbel gezegd wordt, ter discussie te stellen. Het is in dit verband dan ook ongelukkig om te spreken over de Geest 'die culturele kloven kan overbruggen'. De tekst zélf geeft uitsluitel over tijdgebondenheid en algemeen-geldigheid. Zoals hierboven aangegeven is op het punt van slavernij. Het is de Geest die ons zo in de waarheid (van het Woord) leidt en de bereidheid geeft om aan dat Woord gehoorzaam te zijn.

De heilsgeschiedenis

Toch is hiermee nog niet alles gezegd. Dat wordt duidelijk uit een tweede voorbeeld dat ik tegenkwam in een boek over ethiek van Simon Blackburn. Daarin wordt een fictieve brief geciteerd aan een dokter Laura, waarin de briefschrijver advies vraagt in enkele ethische kwesties waarin het gaat om het strikt toepassen van bijbelse voorschriften. Zoals: 'Ik heb een buurman die altijd op sabbat werkt. Exodus 35:2 zegt duidelijk dat hij gedood moet worden. Ben ik moreel verplicht hem zelf te doden?'⁵ Bij letterlijke lezing heeft de briefschrijver gelijk. Maar hij houdt in het geheel geen rekening met de heilsgeschiedenis. Dat betekent dat God in een bepaalde tijd gehandeld heeft (en vastgelegd in de Bijbel) wat specifiek voor die tijd en plaats gold met het oog op de geschiedenis van de verlossing in Christus. God ging een weg met het volk Israël met het oog op de geboorte van de Messias. Het is in het licht van de komst van deze Messias dat God in het Oude Testament wetten gaf die voor het volk als heenwijzing fungeerden naar dat moment. Het gebod om te rusten op de zevende dag heeft iets 'schaduwachtigs' dat voorbijging toen Christus, rustend in het graf, deze zevende dag voltooide.⁶ De Nederlandse Geloofsbelijdenis tement in artikel 25 hierbij dan nog wel

aan dat voor ons de waarheid en de inhoud van de schaduwachtige wetten in Christus Jezus blijven bestaan. Voor wat betreft de sabbat betekent dit dat het rusten op de zevende dag, met daarbij het voorschrift om iemand die niet rust, te doden, in Christus is vervuld toen Hij de dood inging. Maar dat het gebod om te rusten en één dag in de week af te zonderen voor samenkomst en eredienst, nog steeds geldt. Dat wordt ondersteund door teksten in het Nieuwe Testament waarin sprake is van het feit dat de apostelen de eerste dag van de week als rustdag hebben ingesteld. In ons bijbellezen is het van belang om zicht te hebben op de (ontwikkeling van de) heilsgeschiedenis. Alleen dán zie je dat we consequent zijn in ons lezen, ook als we concrete teksten voor ons als niet meer geldend beschouwen.

Scopus

Een derde en laatste voorbeeld dat ik hier wil bespreken, is ook te vinden in datzelfde boek van Simon Blackburn. Opnieuw citeert hij een fictieve briefschrijver, die aangeeft: 'Een vriend van mij zegt dat het eten van waterdieren zonder vinnen of schubben weliswaar een gruwel is (Leviticus 11:10), maar dat het een mindere gruwel is dan homoseksualiteit. Ik ben het niet met hem eens. Kunt u het verlossende woord spreken?' Het valt mij op dat hiervoor nogal eens gebruikgemaakt wordt van de zogenaamde scopus-gedachte. Dat betekent dat de teksten in de Bijbel worden gelezen vanuit een soort grondgedachte over het centrum of de strekking van de Bijbel. Je komt deze gedachte in verschillende varianten tegen. Bijvoorbeeld als gezegd wordt dat de liefde de hoofdbe-

doeling van de Bijbel is, die tot uitdrukking komt in het gebod om je naaste lief te hebben als jezelf. Vanuit deze hoofdbedoeling worden teksten over bijvoorbeeld homoseksualiteit gelezen met als uitkomst dat we als kerken aan homoseksuelen een relatie 'in liefde en trouw' niet mogen ontzeggen. De scopus-gedachte geeft de mogelijkheid om tot een ander oordeel te komen dat tegengesteld is aan wat ergens letterlijk in de Bijbel staat.⁷ Dit lijkt een uitweg te bieden voor met name teksten die zo, bij letterlijke lezing, nogal problematisch zijn om in het hier en nu toe te passen. Punt is echter de vraag: wie bepaalt wat tot de scopus behoort en wat niet? Iemand als Vroom heeft daar in de jaren zeventig van de vorige eeuw al aandacht voor gevraagd. Het verstaan van de scopus, zo stelt hij, wordt mede bepaald door de verstaanshorizon van de uitlegger.⁸ Oftewel: ons verstaan van wat centraal is in de Bijbel, is tijdbepaald. Vroom zelf brengt dit als een soort gegeven naar voren: het is niet anders, we hebben ermee te dealen (daarin is hij een volgeling van Gadamer). Maar als je uitgaat van het standpunt zoals hierboven verwoord, dat de mens zondig is, klemt toch de vraag: hoe kunnen wij, zondige mensen, in het hier en nu bepalen wat de scopus is van de Bijbel? En nog meer:

hoe kunnen wij vanuit die scopus bepaalde bijbelteksten als niet-bindend verklaren? De enigen die dat mochten, waren de apostelen. Dat is dan ook de reden waarom wij de Bijbel lezen via hún scopus. Niet voor niets wordt in het Nieuwe Testament gezegd dat de eerste christenen trouw bleven aan het onderwijs van de apostelen. Het komt er voor ons op aan dat wij de Bijbel lezen vanuit het onderricht dat

zij ons gegeven hebben (2 Tess. 2:15). Zij hebben duidelijke uitspraken gedaan over het feit dat de oudtestamentische voedselwetten niet meer geldig zijn, maar ook over de geldigheid van wat in de mozaïsche wetten wordt gezegd over overspel en homoseksualiteit, huwelijk en samenleven. Bij dit alles is het van belang dat we ervoor waken niet een eigen scopus aan de tekst op te leggen en ons daarmee te verwijderen van het onderwijs van de apostelen.

In dit artikel heb ik proberen duidelijk te maken dat het een misverstand is om te denken dat consequent bijbellezen betekent dat we de Bijbel in alles letterlijk lezen en toepassen.

Het is de tekst zélf die, na nauwkeurige studie, ons vertelt wat tijdgebonden en wat algemeen geldig is. Daarnaast houden we rekening met de ontwikkeling van de heilsgeschiedenis waarover in de Bijbel verhaald wordt. En ten slotte lezen we de Bijbel, in het bijzonder het Oude Testament, aan de hand van wat de apostelen als bindend hebben verklaard en wat zij hebben ontbonden. De bede van de Heilige Geest blijft voor

ons nodig, zodat we consequent blijven in ons bijbellezen en zodat we niets afdoen of toevoegen aan wat de Geest tot ons zegt.

Noten:

- 1 Zie J. van Bruggen, *Het lezen van de bijbel. Een inleiding*, Kampen 1981, p. 79.
- 2 J. van Bruggen, *Het kompas van het christendom. Ontstaan en betekenis van een omstreden bijbel*, Kampen 2002, p. 73.
- 3 De toevoeging 'modern' heeft te maken met het feit dat hermeneutiek eerst werd opgevat als de wetenschap die zich bezighoudt met het opstellen van regels ten behoeve van de tekstuitleg. De moderne hermeneutiek gaat verder. Daarin wordt nagedacht over hoe wij mensen begrijpen en tot verstaan komen. Hermeneutiek is daarmee een onderdeel geworden van de filosofie. Aangezien de meeste hedendaagse filosofie niet christelijk is en uitgaat van een godloze werkelijkheid, kan de toevoeging 'modern' ook opgevat worden als: vrijzinnig.
- 4 Pag. 2, de *Overeenstemming* is te downloaden via de website: www.kerkelijkenheid.nl.

Niets afdoen of toevoegen

- 5 Simon Blackburn, *Goed leven. Een tegendraadse beschouwing over ethiek*, Rotterdam 2014 (5e druk), p. 19.
- 6 J. van Bruggen, *Het kompas van het christendom*, p. 73.
- 7 Vgl. H. de Jong, *Eén Bijbel – twee Testamenten. Of het ongelijk van Marcion*, Franeker 2013, p. 46v. Een ander voorbeeld is te vinden bij Jan Mudde, *Van sjibbolet naar sjalom. Ruimte voor homoseksuelen in de gemeente van Christus*, Amsterdam 2015, p. 153v. Hij neemt daar 'het karakter van God' als scopus om de teksten over homoseksualiteit te lezen en te waarderen.
- 8 H.M. Vroom, *De schrift alleen?*, Kampen 1978, p. 261.

*Bestuur, redactie en medewerkers
wensen alle lezers goede feestdagen toe
en Gods zegen voor het jaar 2017*

Drank maakt meer kapot...

Het is nog donker als ik mijn vrouw naar haar werk breng. We zeggen niet veel, we luisteren naar de radio. Dat doen we graag. Bij ons staat heel de dag Radio1 aan. We worden dus wakker met wat ons betreft *het* mannetje-van-de-radio Jurgen van den Berg.

Deze morgen is er een alarmerend bericht van eerstehulpartsen. Steeds vaker melden zich ouderen met botbreuken en andere kwetsuren als gevolg van hun beschonken toestand. Mijn vrouw kijkt me onmiddellijk bezorgd aan. En nu weet ze ook iets te zeggen: Jij begint straks met je emeritaat. Drank is een valkuil, weet je dat?

Ja, dat weet ik. En ik wist het al aan het begin van mijn actieve dienst. Een oudere collega zei me toen: Wees alert op het alcoholgebruik bij ouderen. Dat klonk als een ernstige waarschuwing, maar hij deed er nog wat luchtig over. Hij vertelde een grapje: Ik kom 's morgens om tien uur bij een oudere en op tafel staat een fles jonge jenever. Ik vraag hem: Is dit je enige troost, broeder? Nee, zegt hij, ik heb gelukkig nóg een fles in de koelkast...

Ik mag u niets vertellen van mijn pastoraat aan slachtoffers van drankverslaving, maar mag ik 'ns een gedachte met u delen. We weten allemaal dat drank meer kapotmaakt dan je lief is. En ik denk soms, dat drank mee de oorzaak is van de teloorgang van... de tweede kerkdienst.

Sinds ik preek, drink ik in het weekend niet of weinig. Ik doe in ieder geval niet mee aan de kennelijke gewoonte om na de morgendienst de gezellige koffieleut als vanzelf te doen overgaan in een heus drinkgelag. Dat heeft natuurlijk z'n gevolgen. Sommigen weten die met een flinke middagdut weg te slapen, maar anderen verraden zich in de middagdienst met

een al te pregnante halitose.* In mijn alcoholvrije staat ruik ik 't meteen. Toch, zo stel ik mij vast: zij komen nog naar de dienst. Maar hoevelen zijn er die in hun beschonken staat geen ruimte meer weten te maken voor het bezoeken van een kerkdienst?

En weet u: dit verergert het probleem van de oudere. De EHBO-arts vertelt Jurgen van den Berg dat het drankprobleem van ouderen veroorzaakt wordt door psychosociale problemen. En dan denk ik: heeft een kerkdienst niet ook een goede sociale functie? Ik weet, dat waar de tweede dienst is afgeschaft, vooral door ouderen wordt getreurd.

Hoe nuchter is het woord van de apostel Paulus: *Bedrink u niet, want dat leidt tot uitspattingen, maar laat de Geest u vervullen en zing met elkaar (!) psalmen, hymnen en liederen die de Geest u ingeeft* (Ef. 5:18-19).

* Halitose is de medische term voor slechte adem als gevolg van onder meer roken, gekruid eten en het drinken van alcohol.

Van Meriba tot de Pisga

Mozes' einde vanwege Mozes' zonde

Woordwaarde
Hans de Wolf

Is de God van het Oude Testament niet ongekend streng en straft Hij niet genadeloos zwaar? Dat is nogal eens de indruk die bijbellezers krijgen als ze de moeite nemen om ook het Oude Testament door te lezen. Kijk bijvoorbeeld maar naar Numeri 20, kunnen ze dan zeggen.

Mozes doet het even ietsje anders dan de Heer had gezegd, maar met hetzelfde resultaat (water uit de rots), en de Heer werd erg boos op Mozes en zijn broer Aäron. Ze zouden het beloofde land niet mogen betreden. Zo'n klein vergrijp, zou je zeggen, en dan zo'n zware straf. Is dat wel terecht? In de taal van vroeger: was Gods toorn hier wel billijk ontstoken?

Mozes sloeg twee keer

Laten we eerst eens naar de situatie van Numeri 20 kijken. Het volk Israël was nog steeds door de woestijn op weg naar Kanaän. Ze waren intussen in de woestijn Sin bij de plaats Kades aangekomen en hadden daar voorlopig hun tenten opgeslagen. Op een gegeven moment was daar geen water meer te vinden. Dat was natuurlijk een levensbedreigende toestand, want zon-

der water konden mens en dier niet zo lang in leven blijven. Mozes en Aäron krijgen van het te hoop gelopen volk de schuld, en daarmee treffen ze de Heer zelf ook met hun verwijten. Waren we maar in Egypte gebleven, dan hadden we nu volop te eten en te drinken gehad.

Mozes en Aäron kunnen dat geklaag niet langer aanhoren en wenden zich tot de Heer, die nog wat meer geduld heeft dan deze leiders van het volk. Geef het volk water uit deze rots, zegt Hij. Iedereen moet erbij komen staan, en dan moeten jullie de rots bevelen dat die hun water geeft. Aldus geschiedt, hoewel een beetje anders dan God zei. Mozes sprak niet tegen de rots, maar pakte zijn staf en sloeg er tweemaal op, met hetzelfde resultaat als God bedoelde: er kwamen stromen van water naar beneden en het volk

kon zich tegoed doen. Maar God had er zo zijn eigen oordeel over. Hij was boos op Mozes en zijn broer, omdat ze het op hun eigen manier hadden gedaan en de instructie van Hem hadden genegeerd. Ze zouden voor straf het volk niet meer in het beloofde land mogen brengen. Vanaf deze plek, die voortaan Meriba (Twistwater) heette, zou Aäron nog tot de berg Hor komen en Mozes tot de Pisga.

Mozes stond God in de weg

Dat was een grote teleurstelling voor beide broers, dat ze het volk straks niet in het heilige land mochten binnenleiden. Als bijbellezers kijken we daar zelf ook van op. Moet dat nu zo, zijn we misschien geneigd te zeggen. Maar dan beseffen we nog te weinig wat er eigenlijk gebeurde toen Mozes op zijn eigen manier voor water wilde zorgen. Dan moeten we ook bedenken dat er al eerder een waterwonder had plaats gevonden op de woestijnreis. De Bijbel vertelt ons dat in Exodus 17. Het volk klaagde toen ook omdat er geen water was. Mozes moest toen van de Heer met zijn staf op een rots bij de Horeb

Helikopterview Nebo

slaan, zodat het volk te drinken zou krijgen. Zo gebeurde het ook. Maar nu in Numeri 20 moest Mozes de betreffende rots bevelen water te geven. Dat zou nog een groter wonder zijn. Want met een stok kon je nog zo slaan, dat je een ader in die rots raakte, zodat die opensprong en het water eruit spoot. Dat lijkt voor een gewoon mens die de woestijn kent, nog wel te doen. Maar spreken tot de rots, dat is als het ware meer de manier waarop God het doet. Hij spreekt en het is er, aldus Psalm 33. Zo moest Mozes het doen, om door het bevel dat hij gaf, Gods grootheid te laten zien als het water eruit stroomde. Maar God kreeg geen spreekbuis. Want Mozes ging in zekere zin tussen God en het volk in staan, als de maan voor de zon. Gods grootheid werd verduisterd en misschien heeft het volk zelfs wel Mozes toegejuicht in plaats van God. Mozes stond dus God in de weg.

In vers 12 is duidelijk te lezen waar de twee leiders de fout in gingen. Ze toonden in het bijzijn van Israël geen ontzag voor Gods heiligheid toen ze tot tweemaal toe op de rots sloegen. Ze vertrouwden niet op Gods wonderlijke macht, ze vertrouwden wel op de manier die ze in Exodus 17 moesten gebruiken maar die in Gods ogen nu niet paste. Dat was des te erger omdat zij de voortrekkers van het volk waren. Van leiders mag God zeker een voorbeeldfunctie verwachten. Want als zij al tekortschieten in ontzag voor God, wat moet dat dan bij het gewone volk niet teweegbrengen?

Terugblikken

Dit gebeuren liet in de Bijbel zijn sporen na. God zelf komt er alvast verschillende keren op terug. Ik denk speciaal aan Numeri 27, waar het over de opvolging van Mozes gaat. Omdat hij het volk niet in Kanaän mag brengen, is er een ander nodig om die taak op zich te nemen, namelijk Jozua. En dan zegt de Heer in vers 14: 'Dat is omdat jullie in de woestijn van Sin, toen de Israëlieten met verwijten kwamen over water, tegen mijn bevel zijn ingegaan en in hun bijzijn geen ontzag hebben getoond voor mijn heiligheid.' Let weer op die toevoeging 'in hun bijzijn', net

als in Numeri 20. Het hele volk stond te kijken en was getuige van een wonder dat eerder een prestatie van Mozes leek dan een geschenk van God.

Mozes zelf komt ook verschillende keren op dit gebeuren terug, met name in het boek Deuteronomium. Ik noem als voorbeeld Deuteronomium 4:21. Daar zegt Mozes in zijn toespraak tot het volk: 'Door uw schuld is de Heer kwaad op mij geworden.' Die woorden 'door uw schuld' (NV: om uwentwil) leest u precies zo ook in hoofdstuk 1:37 en 3:26. Dat zijn heel belangrijke woorden, want daarmee wordt de zonde van Mozes en Aäron wat begrijpelijker gemaakt. De aanleiding voor hun mistap lag bij het volk zelf, het gebeurde door hun toedoen. Maar ondanks dat gaat God de straf niet verzachten. Als Mozes daarom smeekt in hoofdstuk 3:25, en vraagt of hij toch de Jordaan mag oversteken, luistert God niet en zegt zelfs: 'Genoeg, zwijg hier verder over!' Waarom? Omdat jullie bij het water van Meribat-Kades tegen mij in opstand kwamen (zie Deut. 32:51). De straf wordt er dus niet minder van. Gods nee is nee, ook in die zin is Hij trouw aan zijn woord.

Psalm 106

Het is vaak leerzaam om te zien hoe later in de psalmen op de historie wordt teruggekeken. Bij dit onderwerp kunnen we dan vooral aan de geschiedenispsalm 106 denken. Ik citeer even letterlijk wat er in die psalm over Numeri 20 wordt gezegd, eerst over het volk en daarna over Mozes: 'Zij wekten zijn toorn bij het water van Meriba en brachten Mozes in moeilijkheden, want toen zij zich verzetten tegen Gods geest, sprak hij overhaast en onbezonnen'

(vss. 32-33). Hier wordt nog scherper dan in Deuteronomium met de vinger naar het volk gewezen. Zij hadden door hun geklaag en hun verwijten Mozes tot wanhoop gebracht. En dan moeten we bedenken dat Mozes geen man was die gauw driftig was of zijn geduld verloor. In Numeri 12 staat zelfs dat er op heel de aarde geen mens 'zachtmoediger' (NV) was dan Mozes. Als hij zich dan toch laat gaan, zijn staf pakt en zijn ergernis afreageert met een dubbele klap op de rots, moet de aandrang van het volk wel verschrikkelijk zijn geweest. Toen gooide hij het eruit: 'Hoort toch, wederspannigen, zullen wij uit deze rots voor u water te voorschijn doen komen?' (Num. 20:10, NV). Dat 'zullen' zou je beter nog met 'moeten' kunnen weergeven. Moeten wij dat gaan doen?

Dan merk je nog te meer de

grote weerzin om het volk hun zin te geven. En verder vergaloppeert Mozes zich hier enorm. Dit was onbezonnen taal, om met Psalm 106 te spreken. Hij deed alsof hij en zijn broer ('wij!') dat wonder wel even konden laten gebeuren, terwijl het toch enkel van de Heer kon komen.

Maar intussen was Mozes door de houding van het volk ook bijna uitgedaagd om zulke taal te bezigen. We kunnen zelfs zeggen dat het volk medeverantwoordelijk was voor wat Mozes zei en deed. In het Gereformeerd Kerkboek is het geciteerde gedeelte van de psalm berijmd in couplet 15. Dat couplet vat de schuldvraag treffend samen in de laatste zin: 'Zo werd hij schuldig door hun schuld.' Intussen werd het volk ditmaal niet gestraft, maar deze leiders wel.

Bitterheid

Wat tussen Mozes en Aaron enerzijds en de Israëlieten anderzijds speelde, is goed te karakteriseren met het woord 'bitterheid'. Allereerst al aan de kant van het volk: ze zijn teleurgesteld in hun leiders en ook in God zelf. Hij zou toch voor hen zorgen, maar waar blijft Hij dan nu er totaal geen water meer te vinden is? Mozes krijgt dat op z'n brood. De berijming van Psalm 106 in het Gereformeerd Kerkboek zegt het zo: 'Zij liepen Mozes achterna met bittere klacht bij Meriba.' Maar de andere kant raakt ook bitter gestemd. De berijming van 1773 zegt dat de Israëlieten de

knecht des Heren (Mozes dus) verbitterden. En datzelfde woord werd ook al gebruikt door de Statenvertaling van die psalm.

Daar komt voor Mozes en Aäron bij dat ze van hun misstap ook de bittere vruchten moeten plukken. God zag hun eigenmachtige optreden niet zomaar door de vingers. De straf was niet mals. Want zeker die twee leiders hadden heel de reis van al die jaren juist vol spanning uitgekeken naar het einddoel. Wat zou dat een vreugde zijn om het volk in het beloofde land te brengen en er ook zelf binnen te gaan. Maar die bestemming zouden ze niet bereiken. Vlak vóór het eind werd de reis afgebroken. Voor Aäron al in datzelfde hoofdstuk 20 van Numeri. Voor Mozes nog een tijd later, maar wel vóóordat de Jordaan werd overgestoken. Misschien dat Aärons rol bij het gouden kalf er debet aan was dat hij niet zo ver als zijn broer mocht komen.

Rechtvaardig en barmhartig

Toch is hiermee niet alles gezegd en is het artikel nog niet af. We hebben immers de Pisga nog niet gehad. Vanaf dat gebergte, dat wil zeggen de top Nebo, mocht Mozes aan het eind van zijn leven het hele land Kanaän overzien. Vanaf die top is dat kennelijk ook mogelijk. Opvallend is het dat God daar in Numeri 20 nog niet van repte. Misschien omdat toen ook Aaron erbij was, of God wilde wellicht afwachten hoe Mozes de straf zou verwerken en of hij

van dat gebeuren bij Meriba zou leren. Het is niet helemaal duidelijk wanneer God wel voor het eerst over dat uitzicht gesproken heeft. Waarschijnlijk gebeurde dat in samenhang met de aanwijzing van Jozua als opvolger van Mozes. In elk geval kunnen we er onder andere aan het slot van Deuteronomium 32 over lezen. Mozes mocht het land niet in, maar hij mocht het wel vanuit de verte zien, bijna als een helicopterview. Daarmee bleef de straf wel dezelfde, maar tegelijk kwam daar een bewijs van Gods goedheid naast te staan. God vergunde hem dat bijzondere vergezicht dat niemand anders zo kreeg. De nasmaak van de straf was toch nog zoet, bitterzoet.

Ook vandaag

Deze geschiedenis is ook voor onze tijd leerzaam (zie Rom. 15:4). We moeten ons niet gek laten maken door de boosheid van tegenstanders. En wat God vraagt, moeten we gewoon doen, zonder daar eigenmachtig een eigen invulling aan te geven. Zeker als leiders in de kerk moet je een voorbeeld zijn van zachtmoedigheid. We mogen wat dat betreft in de voetsporen van Christus gaan die de zachtmoedigheid zelf was en is. Hij benaderde vijandige mensen niet met geweld maar met geduld. En ook vandaag is Hij nog altijd rechtvaardig in zijn straffen, maar barmhartig voor wie schuld bewust en nederig tuchtiging ondergaat.

Begin en einde van het predikantschap

Het predikantschap kent naast een persoonlijke en een professionele kant, ook een ambtelijke dimensie. De kerkorde omschrijft het predikantschap als een ambt voor het leven, in dienst van de Heer (B14.1). Voor het vervullen van dit ambt is een wettige roeping nodig (NGB art. 31; KO art. B6.3).

Voor die wettige roeping zijn het persoonlijke verlangen om de Here in dit ambt te dienen en de voltooiing van een opleiding ertoe niet genoeg. Er behoort een in de kerkorde omschreven kerkelijke roeping bij (B12).

Die roeping komt in de weg van een 'beroep'. De kerkenraad bepaalt in overleg met de gemeente welke predikant wordt beroepen. Omdat de kennis van beschikbare 'kandidaten' bij plaatselijke kerken beperkt is en soms ook door verkeerde motieven beheerst wordt (we moeten de beste, de ideale, een schaap met tien poten), is het goed tijdig contact te zoeken met het Steunpunt Kerkenwerk. Daar beschikt men over een lijst van predikanten met hun profielen. Zij weten ook wie 'in' zijn voor een beroep en kunnen zo nodig deskundige begeleiding verlenen.

Belangrijk voor de gewenste 'mobiliteit' van predikanten is dat zij niet een eigen woning kopen die hen bindt, maar een dienstwoning van de kerk ontvangen.

Bij de bevestiging verklaart de predikant dat hij ervan overtuigd is dat God zelf hem door zijn gemeente heeft geroepen. Hij geeft zich met heel zijn hart en wijdt zich levenslang aan de dienst.

Waar de predikant zich met volle levenswijding belooft te geven aan zijn levenstaak, verklaart de kerk dat zij hem daartoe volledig in staat zal stellen. Ze garandeert zijn levensonderhoud en rechtspositie, en stelt hem in de gelegenheid zich nader toe te rusten.

De verbintenis van een predikant en een kerk kent daarmee een eigensoortig karakter, dat is omschreven in de beroepsbrief van de kerk en de aannemingsbrief van de predikant (B15.2). Er is geen sprake van een relatie van werkgever en werknemer, maar van een roeping die is uitgegaan en die aanvaard is. De rechtsverhouding wordt dan ook niet beheerst door het statelijke arbeidsrecht, maar door het kerkelijke recht (B15.3).

De predikant weet zich door God geroepen. Hij zal zijn ambt dan ook niet zomaar kunnen neerleggen. Dat kan slechts als er een andere roeping van Godswegen naar hem toekomt, die hij meent te moeten aanvaarden of als er gewichtige redenen zijn om de ambtsdienst te beëindigen.

De kerken vinden de onverdeelde toewijding van de predikant aan zijn taak en de daarbij behorende rechtspositie zo belangrijk, dat ze bij het begin en de beëindiging van de

ambtsdienst van een predikant 'zware' procedures kennen, waarbij ook het kerkverband betrokken wordt (goedkeuring van de classis, advies van deputaten uit het bredere kerkverband).

Juist op dit punt bevat de KO-2014 een aanzienlijke uitbreiding ten opzichte van de KO-1978. De praktijk maakte duidelijk dat er in de oude kerkorde te weinig was geregeld. Daarnaast was het goed om allerlei maatregelen die ten opzichte van een predikant genomen kunnen worden, een verankering in de kerkorde te geven. Zowel kerk als predikant dienen te weten waar ze aan toe zijn.

De actieve dienst van een predikant wordt beëindigd wanneer hij de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. Hij gaat dan met emeritaat. Hij behoudt de bevoegdheid om op verzoek van een kerkenraad het Woord van God en de sacramenten te bedienen of andere diensten te verrichten (B22).

Een predikant kan door zijn kerkenraad worden afgezet wanneer hij een openbare of in ander opzicht ernstige zonde begaat, zijn ambt verwaarloost of misbruikt, in strijd handelt met het bindingsformulier dan wel het ambtelijk vermaan hardnekkig verwerpt (B21).

Naast deze twee wegen zijn er ook maatregelen die een kerkenraad kan nemen wanneer een predikant vastloopt of er een onoverbrugbaar verschil ontstaat tussen kerkenraad en predikant, dat een verder werken met vrucht in een gemeente onmogelijk maakt. In dat soort situaties zijn er verschillende instrumenten.

De kerkorde kent als mogelijkheden van tijdelijke maatregelen: a. tijdelijk verlof (B14.3); b. de tijdelijke ordemaatregel van gehele of gedeeltelijke op non-actiefstelling (B18). Eventueel noodzakelijke wijziging van de verbintenis tussen kerkenraad en predikant door aanpassing van de beroepsbrief is mogelijk, maar dan moeten kerkenraad en predikant daarin overeenstemming vinden, moet de kerkorde worden gehonoreerd en moet de classis goedkeuring verlenen (B15.2).

Voor beëindiging van de verbintenis kent de kerkorde de wegen van a. losmaking indien de predikant de gemeente niet meer met vrucht kan dienen en b. ontheffing op verzoek van de predikant of op instigatie van de kerkenraad (B19; B20).

In de Generale regeling predikantszaken wordt dit alles breder uitgewerkt.

Vrijgemaakt kroonjuweel vermist?

Het oude artikel 31 KO en de nieuwe kerkorde (1)

Artikel 31 uit de KO-1978 is ons als vrijgemaakten lief. In het verleden werden we er zelfs naar genoemd: de kerk van artikel 31. Het ging met name over het tweede deel ervan: De uitspraak die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden aanvaard, tenzij bewezen wordt dat zij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde.

Onlangs ontstond opschudding omdat het oude artikel 31 in de nieuwe kerkorde een stille dood zou zijn gestorven. Er wordt in de nieuwe kerkorde wél gezegd dat *kerkleden* niet gedwongen kunnen worden besluiten uit te voeren waarmee zij gewetensproblemen hebben, maar dat recht wordt niét aan kerken toegekend. Ook buitenlandse zusterkerken zijn er verontrust over. Hebben de vrijgemaakten in de nieuwe kerkorde niet een wezenlijk punt prijsgegeven: het recht van kerken om bepaalde besluiten niet te hoeven uitvoeren? Is de nieuwe kerkorde niet een hiërarchisch document? Wordt er een vrijgemaakt kroonjuweel vermist? Laten we maar eens gaan kijken. Het is een speurtocht meer dan waard.

Beperkte beroepsregeling

Er is in de loop der jaren om artikel 31 heen een hele gedachtewereld ge-

groeid. Om maar wat te noemen: het artikel staat voor het gezag van Gods Woord in de kerk, het beschermt tegen de heerszucht van kerkelijke vergaderingen over gewetens, het zegt hoe we kerkelijke besluiten nemen en hantieren, het geeft het recht een synodebesluit niet uit te hoeven voeren. Het oude artikel 31 is naar de letter echter een heel beperkte regeling. In de marge staat dat het gaat over 'beroep op de meerdere vergadering'. En er staat naar de letter niet meer dan:

Indien iemand (geen kerk, maar 'iemand', PN) *van oordeel is dat hem door een mindere* (niet de generale synode dus, PN) *vergadering onrecht is aangedaan, kan hij zich beroepen* (het gaat in dit artikel dus om beroepsrecht, PN) *op de meerdere vergadering. De uitspraak* (niet besluit maar uitspraak – dat ziet ook weer op een zaak van rechtspraak, PN) *die bij meerderheid van stemmen gedaan is, zal als bindend worden*

aanvaard (hij is bindend, en moet nu al of niet als zodanig aanvaard/uitgevoerd worden, PN), *tenzij bewezen wordt dat hij in strijd is met het Woord van God of met de kerkorde* (hoe, waar en ten overstaan van wie dat bewezen moet worden, wordt niet gezegd, PN).

Veel goede en mooie gedachten over het gezag van Gods Woord in de kerk en over de rechtskracht en uitvoering van besluiten die wij aan dit artikel verbinden, zijn dus niet op de letter ervan terug te voeren. Artikel 31 gaat voor hem die de achtergrond en de ontwikkeling ervan niet kent, slechts over 'beroep op de meerdere vergadering'.

Algemene beginselen

Wat is er in de KO-2014 met het oude artikel 31 gebeurd? Waar zijn de fundamentele principes die we daarin beluisterden, gebleven?

De KO-2014 kent in onderscheid van de KO-1978 een Hoofdstuk A waarin een aantal fundamentele keuzes is vastgelegd voor ons als kerken: algemeen principiële artikelen die het karakter van ons kerkverband bepalen. Hoofdstuk A van de nieuwe kerkorde maakt duidelijk wat voor kerken wij willen zijn: een belijdende kerk (A1), anti-

hiërarchisch (A2), anti-independent (A3), niet-congregationalistisch (A4), anti-dopers (A5). Kortom: de KO-2014 staat in de principiële lijn van de oude Dordtse kerkorde.

Als het gaat om wat in het oude artikel 31 stond, valt te wijzen op het volgende:

1. Dat het Woord van God het hoogste gezag heeft in de kerk, staat nu niet meer (zoals bij het oude artikel 31) in een bijzin in een artikel over de beroepsgang, maar is verwoord in het fundamentele artikel A1.1: 'De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn onderling verbonden in eenheid van het christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.'
2. Dat niets of niemand zich met gezagclaims in mag schuiven tussen Christus en mij, wordt verwoord in artikel A2.2: 'Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen.' Alle hiërarchie is verboden.
3. Dat ik niet gedwongen kan worden tot uitvoering van besluiten die mij persoonlijk in mijn geweten in strijd brengen met Gods Woord, is terug te vinden in artikel F72.4: 'De uitvoering van een besluit kan niet van iemand worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met Gods Woord.' De betrokkene dient bereid te zijn zich te verantwoorden in een weg van bezwaar, beroep en hoger beroep.

De jaren vijftig

Het oude artikel 31 gaf kerken en kerkleden het recht om bepaalde besluiten niet uit te voeren, zo omschrijven critici van de nieuwe kerkorde de strekking van het tweede lid: uitspraken moet je als bindend aanvaarden tenzij strijdigheid met Gods Woord of de kerkorde wordt bewezen. Dan mag het niet eens. Het lijkt een simpele stelregel, maar de consequenties ervan bleken in de praktijk niet zo eenvoudig. Een aantal voorbeelden.

In de jaren '50 werd zending ds. S.J.P. Goossens door

zijn kerkenraad in Zwolle geschorst en afgezet. Ds. Goossens vond deze schorsing en afzetting in strijd met Gods Woord en achtte zich er 'dus' vrij van. Hij keerde tegen de zin van de kerkenraad te Zwolle terug naar zijn werk op Soemba. Hij beriep zich – u raadt het al – op artikel 31 KO.

In een rapport voor de synode van 1958, die over deze zaak moest oordelen, werd geconstateerd dat in artikel 31 KO inderdaad gezegd wordt dat je niet gebonden kunt worden aan een besluit dat je in strijd acht met Gods Woord, maar er werd aan toegevoegd dat dit artikel geen techniek van bezwaard-zijn regelt. Een bezwaarde heeft het recht in beroep te gaan en intussen het besluit niet als bindend te aanvaarden, maar allerlei praktische effecten daarvan worden door de KO niet geregeld. Zou daar niet een algemene regeling voor gemaakt moeten worden? Het rapport zegt: dat zou gevaarlijk zijn, omdat voorschriften omtrent het gedrag in de tijd van bezwaar de vrijheid in Christus principiële zouden aantasten. Ook zul je nooit een regeling kunnen maken die voorziet in de veelheid en gevarieerdheid van mogelijke situaties. Staan we dan dus met lege handen in zulke situaties? Nee, zegt het rapport: wie zich op grond van Gods Woord vrij acht van de plicht een besluit uit te voeren, staat voor zijn

optreden nog wel onder de norm van Gods Woord. Die dringt hem de broeders te zoeken. Christelijke vrijheid moet uitkomen in broederlijke liefde en in inzet tot opbouw van de kerk.

De synode sloot zich bij het rapport aan. Ze overwoog:

1. *dat in artikel 31 K.O. de door Gods Woord geboden plicht en verleende vrijheid is erkend, een besluit, dat bewezen wordt te strijden met Gods Woord of de Kerkenordening, niet voor vast en bondig te houden;*
2. *dat bij het erkennen van deze plicht, respectievelijk vrijheid, geen onderscheid dient te worden gemaakt tussen uitspraken van een kerkeraad en die van een meerdere vergadering;*
3. *dat artikel 31 K.O. geen voorschrift bevat omtrent de gedragslijn, welke door een bezwaarde in de tijd van zijn bezwaarnis dient te worden gevolgd;*
4. *dat deze gedragslijn, naar uitwijzen van Gods Woord, tot stichting der Kerk, in christelijke vrijheid, dient te worden bepaald (1 Cor. 10:23,24; Rom. 14:19,20);*
5. *dat de gedragingen van een bezwaarde in de tijd van zijn bezwaarnis naar het sub 4 gestelde beoordeeld dienen te worden.*

Een belangrijke les: ook met het mooiste artikel kun je niet alles regelen. Een gereformeerde kerkorde is naar zijn aard geen alles regelende reglementenbundel. Wat wel geldt in elke situatie, is dat je als bezwaarde liefde tot de broederschap aan de dag legt. Voor de rest is maatwerk nodig.

Allerlei praktische effecten niet geregeld

De jaren zestig

De simpele stelregel 'artikel 31 geeft het recht je vrij te weten van elk besluit dat je in strijd acht met Gods Woord' kan in de praktijk tot grote moeiten leiden. Ik licht dat toe met twee concrete zaken uit onze kerkgeschiedenis.

Begin jaren '60 werd ds. A. van der Ziel van Groningen-Zuid door zijn kerkenraad geschorst zonder dat de naburige gemeente daarmee instemde, zoals wel was voorgeschreven in art. 79 KO. De reden ervoor was dat hij daadwerkelijk en vanaf de kansel inging tegen het beleid van zijn kerkenraad inzake samenspreking met de synodaal-gereformeerde kerk ter plaatse. Ds. Van der Ziel ging tegen het beleid van zijn kerkenraad inzake samenspreking niet in beroep naar artikel 31: er stond in artikel 31 toch ook niet dat dat moest?! En als hij het beleid van zijn kerkenraad inzake de samensprekingen onbijbels vond, was hij er toch vrij van?!

Tegen de schorsing van ds. Van der Ziel kwam wel een beroepsprocedure op gang, die uiteindelijk de synodetafel bereikte in 1964. De synode van Rotterdam-Delfshaven oordeelde dat er best het een en ander was misgegaan in de procedure, maar verklaarde ds. Van der Ziel schorsingswaardig en bevestigde zijn schorsing.

In de jaren die volgden, ontstond bij kerken in het land de vraag: als wij als kerkelijke gemeente van oordeel zijn dat het synodebesluit in strijd is met artikel 79 (er is geschorst zonder het daar voorgeschreven oordeel van de naburige kerk), zijn we er dan vrij van en kunnen we dus rustig de (volgens ons ten onrechte) geschorste ds. Van der Ziel als predikant in volle rechten blijven erkennen en laten voorgaan? Heeft ds. Van der Ziel krachtens artikel 31 ook niet het recht om zich te onttrekken aan zo'n besluit en hebben zijn gemeenteleden niet het recht hem te blijven erkennen en volgen, ook als hij om zijn vrijheid te behouden tijdelijk in een nieuwe 'dolerende' gemeente verder moet? Dat is toch gewoon artikel 31?!

In 1967 werd ds. B.J.F. Schoep door de particuliere synode van Noord-Holland wettig afgevaardigd naar de generale synode van Amersfoort-West. Bij de constituering van de synode kwam de vraag aan de orde of ds. Schoep wel als lid van de vergadering aanvaard kon worden vanwege zaken die hij elders

had geschreven en die twijfel hadden doen rijzen over zijn trouw aan de belijdenis. De synode nam de zaak in onderzoek en sprak uit ds. Schoep 'uit kracht van de belijdenis der waarheid' niet te ontvangen als lid van de synode. Het zal duidelijk zijn dat ds. Schoep het daar niet mee eens was. Hij had zelfs geweigerd mee te werken aan het

onderzoek van de synode naar zijn positie, omdat er naar zijn oordeel geen wettige reden voor dit onderzoek was. Het ondertekeningsformulier was volgens hem niet in geding. Zijn medeafgevaardigde collega uit Noord-Holland steunde hem.

Afvaardiging naar een synode is een zaak van de particuliere synode: die vaardigt af. Mocht de generale synode daar zomaar op inbreken? Of deed de GS daarmee tekort aan het recht van de PS? De particuliere synode stelde zich inderdaad op dit standpunt en vond dat de synode ds. Schoep had moeten aanvaarden.

Ik heb deze twee voorbeelden niet aangehaald om een debat te beginnen over onze kerkgeschiedenis. Het gaat me om de vraag: als je stelt 'het oude artikel 31 gaf elke bezwaarde het recht om zich vrij te weten van een onjuist geacht besluit, punt uit', wat houdt dat dan in? Mocht ds. Van der Ziel zonder in appel te gaan zijn samensprekingen met de synodaal-gereformeerden voortzetten onder de vlag van artikel 31? Konden andere kerken met een beroep op ar-

tikel 31 doen alsof de afzetting van ds. Van der Ziel voor hen geen rechtskracht had? Had ds. Schoep mogen aankondigen dat hij van het besluit om hem niet als synodelid te ontvangen, revisie zou vragen aan de volgende synode en had hij tot die tijd 'gewoon' moeten kunnen deelnemen aan het werk van de synode, omdat niemand hem mocht binden aan wat de synode volgens hem in strijd met de kerkorde had besloten? Uit deze vragen wordt duidelijk dat het allemaal niet zo simpel ligt met de toepassing van het 'tenzij' in artikel 31. Zulke situaties vragen om nader overleg waarin meer dan artikel 31 alleen aan de orde moet komen. Aanvullend broederlijk overleg en christelijke wijsheid zijn nodig om te komen tot een oplossing die de vrede en de orde dient.

De jaren '70

In de jaren '70 speelde de vraag naar de mogelijkheid van de doop van geadopteerde kinderen. De toestemming daarvoor, gegeven door de synode van 1972, werd door de synode van 1975 bevestigd. De kerkenraad van Uithuizermieden had met dit besluit grote moeite en weigerde geadopteerde kinderen te dopen. Zij vonden dat artikel 31 hun toestond dit besluit niet uit te voeren. Het was volgens hen immers in strijd met Gods Woord en mócht daarom zelfs niet gehoorzaamd worden.

De vraag was: biedt artikel 31 de mogelijkheid van een permanente niet-uitvoering van een synodebesluit? De synode van 1981 oordeelde dat er voor zo'n permanente 'vrijmaking binnen het kerkverband' geen ruimte is. In een interim-situatie die zo kort mogelijk moet duren, valt een interim-regeling te treffen, maar na de bevestiging van een uitspraak door de volgende synode dient het besluit te worden uitgevoerd. Het oordeel van de synode van 1981 houdt er rekening mee dat er niet alleen een kerkenraad is met bezwaren, maar ook een kerkverband met een andere overtuiging en regeling, en – niet het onbelangrijkste! – doopouders aan wie een door de gezamenlijke kerken toegekend recht wordt onthouden. Zou artikel 31 de kerkenraad het recht geven om van de doopouders te vragen dat dié wel in strijd met hun persoonlijk

geweten zouden handelen? Het ligt allemaal niet zo simpel!

De eenentwintigste eeuw

De Generale Synode van 2005 kreeg op zijn tafel de verdrietige zaak van Kampen-Noord. Daarbij moest de synode onder andere oordelen over een bezwaar 'dat de classis niet bevoegd is te besluiten dat het instellen van appèl tegen haar besluit geen opschortende werking heeft'. De bezwaarden beriepen zich op artikel 31. De classis kan toch geen (tijdelijke) uitvoering vragen van een besluit dat in strijd is met Gods Woord? De synode verklaarde het bezwaar ongegrond. De appellant beriep zich op het 'tenzij' van artikel 31 KO, maar de synode wees aan wat de hoofdregel is in artikel 31: uitspraken als bindend aanvaarden. Die hoofdregel zet het 'tenzij' inderdaad niet opzij, maar – zo verklaarde de synode in haar gronden – het 'tenzij' van artikel 31 betekent niet dat de uitvoering van een besluit moet worden opgeschort in alle gevallen dat appel wordt ingesteld, want dan zou

het 'tenzij' ten onrechte verheven worden tot de hoofdregel. Een classis kan inderdaad vaststellen dat een genomen besluit onmiddellijk geëffectueerd moet worden, maar dat vergt dan wel 'een zelfstandige motivering die is gerelateerd aan de aard en de ernst van de situatie'. Bovendien moet de classis in overweging nemen of het besluit dat onmiddellijke effectuering vergt, verplicht tot een handelen in strijd met Gods Woord.

Allemaal niet zo simpel

Dat laatste hoeft niet het geval te zijn (Acta GS 2005, art. 67, besluit 7). Weer blijkt: wat door de bezwaarden gezien werd als de simpele inhoud van artikel 31, bleek in de praktijk zo simpel niet te zijn.

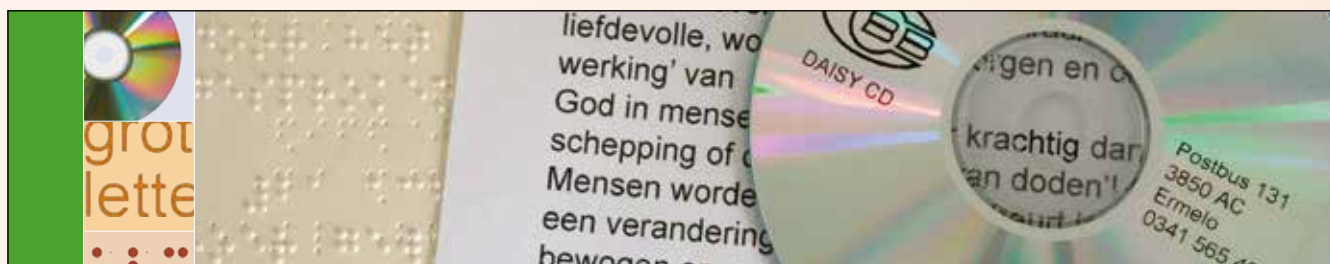
En nu?

Laat me tot slot een actueel geval noemen. Stel: de synode biedt geen ruimte voor vrouwelijke ambtsdragers, maar een kerkenraad is het daarmee niet eens en vindt dat vrouwen rechten onthouden worden die ze in de Schrift wel krijgen. Die kerkenraad beroept zich op het oude artikel 31 en zegt: wij zijn aan

het besluit van de synode niet gebonden, en dus gaan we over tot verkiezing en bevestiging van zusters in het ambt. Zou dat kunnen? Ik denk dat men in Australië en Canada die conclusie niet graag verwerkelijk zag.

Wie zegt dat het oude artikel 31 KO je heel simpel de ruimte bood om je vrij te weten van onjuiste besluiten, is daarmee niet van de vragen af. Onze bezinning op artikel 31 heeft te maken met meer dan alleen 1944.

In een volgend nummer gaan we in op wat de nieuwe kerkorde in dezen heeft vastgelegd.

Nader Bekeken in gesproken vorm!

Schrijf u nu in als lezer van de CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, en ontdek welke kranten en tijdschriften er nog meer beschikbaar zijn. Vraag vandaag nog de gratis catalogus aan!

Deze passende leesvorm is mogelijk gemaakt door giften. Steun met uw gift o.v.v. 'Nader Bekeken' het werk van de CBB voor mensen met een leesbeperking.

Algemeen Nut Beogende Instelling
ANBI Rekeningnummer: NL17INGB0000503241

CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden
Postbus 131 • 3850 AC Ermelo • Tel. 0341-56 54 99 • www.cbb.nl • info@cbb.nl

Vernieuw het verbond!

Nadenken over de tweede kerkdienst

Met enige verwondering merk ik dat verschillende kerken de tweede kerkdienst afschaffen zonder publiek rekenschap te geven van deze gewichtige stap. Tenminste, ik heb berichten daarvan niet opgevangen.

Afschaffen?

Mijn verwondering zit niet zozeer in het formele aspect dat we met elkaar daar afspraken over hebben in de kerkorde – dat is trouwens ook wel van belang – maar vooral in het feit dat herders en leiders in de kerk zo gemakkelijk zich aansluiten bij slapheid en lauwheid. Want je kunt mooie verhalen ophangen over de drukte van deze tijd en dergelijke, maar de keus tegen het gaan naar de tweede kerkdienst is bij de meeste (gezonde) mensen een keus voor hun eigen leventje en genot (wil men er een christelijk sausje over gooien, dan zegt men dat je op zondag moet rusten).

Nu snap ik wel de overweging dat het onwenselijk is met tweede kerkdiensten door te gaan als het gênant begint te worden.

Het is ten eerste richting God een rampzalige vertoning in veel kerken.

De lege kerkzaal straalt uit dat God niet genoeg aantrekkelijk is voor nog een bezoek. Wat zou Hem dat doen? Ik denk dat Hij boos is om ontrouw terwijl Hij zelf altijd zo trouw is. Ten tweede is het naar de rest van de gemeente steeds moeilijker vol te houden dat er twee kerkdiensten zijn. Je ziet almaar meer mensen afhaken. Zonde is altijd besmettelijk. En de dupe zijn helemaal de jongeren die op deze manier geleerd wordt dat je naar de kerk gaat als je uitgeslagen bent of er zin in hebt. En wat denk je – last but not least – van de missionaire uitstraling? Wat betekent het als het stadion na de eerste helft leegstroomt? Dat het saai en oninteressant is.

Ja, er zijn genoeg redenen te bedenken waarom je de tweede dienst zou afschaffen. Waar ik mee zit, is dat het in onze situatie een teken van verval is waar je aan toegeeft. Je sanctioneert

als het ware de liefdeloosheid. En als je niks doet als leidinggevende herders in de kerk, gaat het proces gewoon door. Dan krijg je de discussie hoe vaak je per maand naar de kerk moet gaan en vervolgens het gesprek of je geen goed christen bent als je alleen op het kerstfeest verschijnt.

Het verbond vernieuwen

Je zou alleen de tweede kerkdienst met een gerust (herders)hart kunnen afschaffen als je weet dat het de toewijding aan God niet in de weg staat. Je zou dan de gemeente kunnen voorstellen het verbond te vernieuwen voordat je ertoe overgaat de tweede kerkdienst af te schaffen.

Een mooi voorbeeld van verbondsvernieuwing is dat koning Josia Gods wet voorleest, zweert dat hij echt van God wil houden – in woord en daad – en dat het volk ermee instemt (2 Kon. 23:1-3). Het gaat in verbondsvernieuwing om het punt dat je in een nieuwe situatie (!!) God toegewijd wilt zijn.² Het is een nieuwe uitdaging. Je stapt er niet

Als het stadion na de eerste helft leegstroomt...

met een lauw hart, maar met een vurig hart in. Je verlangt naar het dienen van God.

Die verbondsvernieuwing nam in de tijd van het Oude Testament de vorm aan van een plechtige gelofte. Je zou dat ook nu samen voor Gods aangezicht kunnen doen. Je zou als gemeente kunnen zweren God wel trouw te willen blijven dienen, ook al kies je andere vormen...

Er wordt ook wel gezegd dat je bij verbondsvernieuwing net zo goed kunt denken aan de viering van het avondmaal. Je kunt daar God je geloften doen. Misschien is het beter dát een keer expliciet te doen dan de huidige avondmaalsviering in veel Gereformeerde Kerken met volle morgen- en lege middagdiensten.

De visie van Gods leiders

De enige manier waarop je als herder met een gerust hart de tweede kerkdienst zou kunnen afschaffen, is als je toewijding van je gemeente gevraagd hebt. Als die toewijding er is, kun je best wel eens andere vormen kiezen, bijvoorbeeld één in plaats van twee diensten op zondag. Toch zou ik er niet voor pleiten om de tweede dienst af te schaffen. Van een leider mag immers verwacht worden dat hij ziet wat er aan de gang is in de tijd en situatie waarin hij leeft. En het huidige verzuimen van de tweede dienst toont juist een gebrek aan toewijding.

De Reformatie bracht het Woord terug in de kerk. De onkunde die Luther in de kerk aantrof, bracht hem ertoe de Kleine en Grote Catechismus te gaan schrijven.³ De kerken van de Reformatie zagen dat gebrek aan kennis ook en voerden de tweede kerkdienst als onderwijstdienst in.

Het is typerend voor gereformeerde kerken geworden. Wanneer ik vroeg aan mensen uit bijvoorbeeld de Rooms-Katholieke of Oekraïens-orthodoxe Kerk wat er nu anders was geworden sinds ze gereformeerd waren, was het antwoord steevast: 'Ik heb hier de Bijbel leren begrijpen.' De leiders sinds de

Reformatie zagen dat met het verdwijnen van de kennis het geloof leegloopt. Veel werd geïnvesteerd om dat bederf tegen te gaan, onder andere via de middagdiensten met uitleg van de catechismus.

Dat was toen.
Hoe is het nu?

Ondanks de geweldige hoeveelheid hulpmiddelen op allerlei terrein daalt de kennis van de Bijbel. De reden waarom ze toen met een tweede dienst begonnen, is in onze tijd weer actueel, lijkt me. Daar komt bij dat de kerk steeds meer in de kou komt te staan in Europa.

Het kantelmoment

Stefan Paas schreef het boek *Vreemdelingen en priesters*.⁴ Hij weet mijns inziens trefzeker de situatie te tekenen waarin we nu zitten. Hij noemt dat 'ont-bedding'. We hadden allerlei instituten en hulpmiddelen om de kerk heen, zoals de zuil en de scholen, om het geloof te steunen. Dat valt in rap tempo weg. We leefden in de betrekkelijke warmte van een christelijk land, maar staan nu in de kou van een postchristelijk land. Dat vraagt om heroriëntatie. Om te overleven in de ballingschap is het van belang je identiteit te kennen en vast te houden. Hij schrijft:

'Als minderheid kun je alleen je eigen identiteit behouden wanneer je bereid bent erin te investeren. Je moet moeite willen doen om je kinderen erbij te houden en je moet energie besteden aan gewoonten en rituelen zoals de kerkgang en de maaltijden. Immers, als jij je kinderen niet vormt in het christelijke geloof, zullen anderen hen vormen in de verhalen van de culturele meerderheid.'⁵

De gereformeerde identiteit is leven uit het Woord en de nadruk op het kennen van dat Woord. Dat is een positieve reden om een tweede kerkdienst vast te houden. Dat heeft belang, juist in deze tijd. Ik citeer weer Paas: 'Christelijke gebruiken, gebeden, sa-

cramenten, en levensstijl, zullen alleen blijven bestaan wanneer mensen de moeite doen om zichzelf daarin onder te dompelen en ze aan hun kinderen mee te geven.'⁶

Nu de secularisatiegolf over ons heen spoelt, worden velen met die tsunami meegesleurd, omdat ze het Woord te weinig kennen en zich van de gemeente isoleren. De satan zet je graag apart. Hij houdt niet van kerkdiensten waar christenen bemoedigd worden en verrijkt met bijbelkennis. Hoe minder diensten, hoe beter. En zo gaat de kaal-slag door.

Hebben die geestelijke leidlieden en kerkenraden in de gereformeerde wereld die zo snel (en zo graag?) de tweede dienst wegdoen, wel door in wat voor tijd we leven en wat er aan de hand is?

'Puur sociologisch gezien is het al bedenkelijk om te stellen dat serieus christelijk geloof kan bloeien in een seculiere omgeving zonder ingebed te zijn in een stevige gemeenschap, spirituele praktijken en een liturgische traditie' (Stefan Paas).⁷

Warmte van Gods Woord in de kou

Veel christenen worden meegezogen in de cultuur van consumentisme. Wie met die mentaliteit geïnfecteerd is, probeert eigen geluk te combineren met het geloof, onder andere door de zondag een dag voor eigen plezier te maken. Maar christenen 'zullen ook moeten denken aan vormende praktijken en contra-liturgieën. Denk aan de sabbat, een stille maar compromisloze weigering om gedefinieerd te worden door het productiesysteem van Babylon, zodat het leven regelmatig en op gedisciplineerde wijze wordt gedramatiseerd als een vertrouwd geschenk en niet als een gehaaste prestatie.'⁸ Het gaat om de gezonde spiritualiteit van de zondag, die je kracht geeft om

Met die tsunami meegesleurd

door de week God te zien in een wereld die God nergens meer wil zien. En zie eens hoe kerkleden die de zondag weggoien, zich niet meer oefenen in het geloof en vervreemd raken van Gods Woord. Wie zou daar geen dam tegen willen opwerpen in plaats van zo gemakkelijk tweede kerkdiensten af te schaffen en de zondag en het Woord een minder centrale plek in het leven te geven??

Het is niet zo dat mensen niet meer naar de kerk gaan omdat ze niet meer geloven. Juist het omgekeerde is het geval: ze geloven niet meer omdat ze niet meer naar de kerk gaan.⁹

In onze Godloze maatschappij is het geen overbodige luxe om de liefdesadem van God twee keer op zondag over je leven te voelen strijken, want de rest van de week sta je er in de kou vaak alleen voor.

Missionair

Verder heeft de viering op zondag ook grote betekenis voor het leven als missionaire gemeente. Missionaire gemeente willen zijn en de tweede kerkdienst afschaffen is een rare beweging.

Juist in de diensten wordt de gemeente missionair.

‘De viering op zondag brengt de gemeente als priesters voor God om Hem te prijzen, zijn genade te ontvangen, en offers aan hem te brengen, maar zij zendt de gemeente ook uit als priesters in de wereld om de gemeenschap met Christus en met elkaar tastbaar vorm te geven.’¹⁰

De traditie valt weg. De zuilen verdwijnen. De zondag wordt een koopdag. Dat is de tijd waarin we kerk zijn. Dat zou ons juist vaker bij elkaar moeten brengen. Juist als het geloof niet meer van buitenaf komt, moet het van binnenuit aangeblazen worden.¹¹

Bijvoorbeeld

Juist om de kennis te verdiepen en elkaar te helpen heb ik goede ervaringen met een tweede kerkdienst die het thema van de ochtend verdiept. Ik heb bijvoorbeeld vanuit Efeziërs 1 gepreekt over Gods verkiezing, verzoening en verzegeling. Het ging dus over God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Dat zijn pittige onderwerpen. Je stort heel wat over de gemeente uit. In de middagdienst gaf ik een korte terugblik en nog wat aanvullende informatie, waarna we met elkaar in gesprek gingen.

Meestal gaat dat op de manier van vraag en antwoord in de richting van de preekstoel, maar soms worden er ook opmerkingen gemaakt waarbij broeders en zusters op elkaar reageren, elkaar aanvullen en zo samen nadenken over de betekenis van Gods Woord in deze tijd. Die bespreking is een verwerking van het Woord. Het is een manier waarbij je meer geactiveerd wordt dan alleen via luisteren. En zo gaat het erom dat het Woord mag dalen in ons hart.

Ik ervaar het ook als een invulling van de eredienst zoals die in de Bijbel beschreven wordt. Het is mooi als je er iets van mag terugzien in onze gemeenten:

‘Broeders en zusters, wat betekent dit voor uw samenkomsten? Wanneer u samenkomt draagt iedereen wel iets bij: een lied, een onderwijzing, een openbaring, een uiting in klanktaal of de uitleg daarvan. Laat alles tot opbouw van de gemeente zijn’ (1 Kor. 14:26).

Noten:

- 1 Art. C36.1: De gemeente viert de zondag als dag van Christus’ opstanding. De kerkenraad roept de gemeente daarvoor samen in openbare kerkdiensten, als regel tweemaal per zondag.
- 2 Zie Tim Keller, *Centrum Kerk*, Franeker, 2014, p. 328.
- 3 Zie prof.dr. W. Verboom, *De Kleine en Grote Catechismus. In de leer bij Luther* (Artiosreeks IV), Meppel, 2006, hoofdstuk 11.
- 4 Stefan Paas, *Vreemdelingen en priesters. Christelijke missie in een postchristelijke omgeving*, Zoetermeer, 2015.
- 5 Paas, p. 163.
- 6 Paas, p. 164.
- 7 Paas, p. 201.
- 8 Paas, p. 168.
- 9 Dat is een uitspraak van de socioloog Gabriël le Bras, geciteerd via Sake Stoppels, *Oefenruimte. Gemeente en parochie als gemeenschap van leerlingen*, Zoetermeer, 2013, p. 43.
- 10 Paas, p. 212-213.
- 11 Paas, p. 204.

Als je kinderen niet meer gaan

De schrijver van dit boekje, Henk Fonteyn, is jarenlang gemeentepredikant geweest in de PKN, op verschillende plaatsen. Nu is hij predikant zónder gemeente. Nog steeds ervaart hij de kerkdienst als iets positiefs: *Er gebeuren veel mooie, waardevolle dingen. Tussen mensen onderling en – zo ervaar ik heel soms – ook tussen God en mens.*

De beschrijving van die positieve dingen vormt de hoofdmoot van dit boekje. Daarnaast schrijven zijn eigen vijf kinderen en ook een schoonzoon en een schoondochter over hun ervaringen met de kerk en de kerkgang. Ten slotte zijn er enkele bijlagen opgenomen, met daarin een briefwisseling, een afsluitende bijdrage van ds. Maarten Hooimeijer en enkele werkvormen voor het gesprek over kerkgang. Het is een boekje geworden van 126 pagina's, ruim opgezet en gemakkelijk leesbaar.

Redenen voor kerkgang

In twaalf hoofdstukken worden twaalf redenen besproken om de kerkgang niet op te geven:

- om te leren leven bij waarden en normen
- om iets te snappen van wat anderen beweegt en bewoog
- om met anderen samen te zingen
- om niet af te stompen voor het wereldleed
- om het geven niet te verleren
- om cultuur op te snuiven
- om er aardige mensen te ontmoeten
- om te bidden
- om de Bijbel te lezen en te horen uitleggen
- om de ontmoeting met alle generaties
- om te beseffen dat ik niet de eerste en niet de enige ben
- om steun te vinden in eeuwenoude rituelen.

Vooraf op het sociale vlak

Het merendeel van deze redenen is zonder meer waardevol te noemen. Veel is ook heel herkenbaar. Laat ik een paar dingen even aanstippen. Bij waarden en normen gaat het enerzijds om heel gewone dingen: het mijn en dijn eerbiedigen, rekening houden met anderen (je burens bijvoorbeeld), respect hebben voor ouderen en voor wie hoger geplaatst is. Maar anderzijds ook om het besef dat er een God is aan Wie we ons hebben te verantwoorden. Denk aan de tien geboden: God liefhebben en de naaste liefhebben. In de kerk ontmoet je mensen aan wie je kunt zien en merken dat geloven iets van hun hele hart is. Samen zingen tot Gods eer. Zo zijn Naam groot maken, dat doe je niet op je eentje. Diaconaal bewogen zijn en die bewogenheid leren. Bereidheid om te geven: niet alleen geld, maar ook tijd. Tijd geven aan God. Ook leren om het wereldleed in het perspectief van de hóóp te plaatsen. Bidden: een vorm van geestelijk blijven ademhalen. Bidden voor anderen, voor een wereld in nood. Ruimte om stil te zijn. Door de week komt daar vaak weinig van. Eigenlijk zouden kerkgebouwen permanent geopend moeten zijn... De kerk en de kerkgang zijn ook een heilzaam middel tegen individualisme en egoïsme. Je vormt een gemeenschap: de *family of God*. En daar horen zowel ouderen als jongeren bij.

In dat kader worden kinderen gedoopt (*kind, wij geven je uit handen*) en wordt de gemeenschap gevierd in het heilig avondmaal (*eeuwenoude rituelen*).

De essentie gemist

Hoe waardevol bovengenoemde allemaal ook is, toch mis ik iets. Ik mis de diepte. Ik mis toch ook het verticale: onze verhouding met God. Ik lees niets over Christus, over het offer van Christus. Ik lees niets over verzoening. Ook niets over de ernst: we hebben redding nodig. En dat we zonder geloof verloren zijn. De kerkdienst blijft vooral hangen bij: wat heb ik eraan. En nauwelijks: ik breng God mijn liefde, dank, aanbidding. Ik luister naar God om mij door Hem te laten leiden. Om samen sterk te staan in de strijd tegen verleidingen, weerstand te bieden tegen aanvallen van de satan. Bij elk hoofdstuk heeft de schrijver aan het slot ook steeds een *tegenstem* opgenomen. Om het iets spannender te maken. Daarin worden sommige eerdere beweringen tegengesproken.

Sipke Alserda
Gelezen

Maar opvallend vaak is het ook: prima, maar daar heb je de kerk(gang) niet voor nodig!

De kinderen

De bijdragen van de kinderen (en partners) zijn eerlijk, maar ook pijnlijk.

Je krijgt de indruk van een genuanceerde en liefdevolle opvoeding. De meesten hebben geloof en kerkgang niet als dwang ervaren. De meesten waren blij met de kindernevendienst. Maar van hen allemaal geldt: we gaan niet meer of nog sporadisch naar de kerk. En de Bijbel, dat zijn leerzame verhalen, maar ook niet méér dan dat. Belangrijk zijn vooral die normen en waarden...

Misschien is deze houding van zijn kinderen voor de schrijver bepalend geweest voor de toon van dit boekje: redenen voor kerkgang, die ook die kinderen nog kunnen aanspreken die het geloof in God zelf en in de Bijbel als het Woord van God niet meer met hun ouders delen.

Bijlage

De briefwisseling in de eerste bijlage is interessant, omdat in de eerste bijdrage dat principiële wél meer naar voren komt. Ds. Henri Veldhuis schrijft

dat hij niet pessimistisch is over de toekomst van de kerk, maar toch wel bepaalde zorgen heeft: veel mensen

komen alleen nog naar de kerk wanneer ze daar zelf behoefte aan hebben. Maar ze leveren geen bijdrage om de gemeente te dragen en sterk te maken. De dwang, die er vroeger soms was, wil hij niet terug, maar hij vraagt zich wel af: hebben we onszelf nu misschien te veel vrijgelaten? En kunnen we el-

kaar nog aanspreken op onze plicht en verantwoordelijkheid? Het gaat hem dus niet alleen om de kerkgang, maar vooral om wat daarachter zit aan gevoelens en motieven. De kernvraag is volgens hem *of geloof en kerk echt raken aan de diepste ernst van ons leven.*

Geloof zonder inspanning is ook geloof zonder veel overtuigingskracht voor anderen, voor je eigen kinderen bijvoorbeeld. Het gaat niet om zomaar wat maatschappelijke normen en waarden, maar om GóD, om de laatste vragen van leven en dood, de diepste levensernst en de hoogste levensvreugde. Dat moeten we aan elkaar kunnen merken: dat het (ons) om die dingen gaat.

Met deze kanttekening heeft Ark Media wat mij betreft toch een heel lezenswaardig boek uitgegeven.

N.a.v.: Henk Fonteyn, *Als je kinderen niet meer gaan. Gedachten voor ouders die wel in de kerk blijven*, Ark Media,

Amsterdam, 2015, ISBN 9789033801006, 96 pag., prijs € 12,50

Verzoek

Br. At van Donkelaar verzamelt al jaren boeken en tijdschriften voor het Ref. Studycentrum in Pretoria. Dit is een initiatief van ds. Jopie v.d. Linden, een al jong afgekeurde predikant in onze zusterkerken. Via internet voorziet hij maandelijks ruim 4000 voorgangers van studiemateriaal.

Hij zou ook graag beschikken over de volgende kerkelijke bladen:

- De Wekker, vóór jrg. 103.
- Bijbel, Geschiedenis en Archeologie, na jaargang 8.

- Contact, vrouwenblad binnen de CGK, vóór 2003.
- Ambtelijk Contact, ambtsdragersblad binnen de CGK.
- Theologia Reformata, vóór 1978.
- De Waarheidsvriend, alle jaargangen.
- Beide regionale kerkbladen binnen de GKv, alle jaargangen.

Kunt u helpen?

Neem dan contact op via avenavandonkelaar@gmail.com en alvast hartelijk dank!

Vanwege

*'En het geschiedde in die dagen
dat er een bevel uitging vanwege keizer Augustus...'
Je las het ons strak en plechtig voor.*

*Weg moesten ze uit hun huizen
dagreizen ver om ergens geteld.
Waarom? Vanwege. Dat woord kende ik niet.*

*Maar wel dat het bevel ook hier
kon gelden, aan deze feestelijke dis
en wij vertrekken moesten, plotseling*

*om geteld of erger. Het kind, de kribbe
de wijzen uit het Oosten vielen in het niet.*

*Ik keek naar buiten. Nergens scheen de ster.
Je stem leek ver, je las oude woorden.*

En ik vreesde met grote vreze. Vanwege.

J. Bernlef

Uit: *Aambeeld*, 1998

Voor het beter begrijpen van dit gedicht is het goed te weten, dat de dichter werd geboren in Amsterdam in 1937. Als niet-Joods kind maakte hij daar in de oorlog van nabij de deportatie van de Joden mee.

In het gedicht luistert een kind naar het kerstevangelie uit Lucas 2. En schrikt. De gebeurtenissen op straat spelen door zijn hoofd.

Zo kan een gevoelig kind plotseling beangst worden. Daar heb je als volwassene geen weet van.

Wat een bekend verhaal al niet teweeg kan brengen.

Na de derde 'Nationale Synode'

Op 5 november 2016 vond in Dordrecht de derde zogenaamde Nationale Synode plaats. Rond vorige edities was deelname van de GKV hieraan een zaak waarover intern verschillend werd gedacht. Ons blad is er steeds kritisch over geweest. Onze generale synodes hebben tot nu toe tot die deelname besloten. Moet de GS Meppel 2017 die lijn doortrekken? Wie deelname steeds heeft verdedigd met het argument dat de Nationale Synode helemaal geen synode is, maar niet meer dan een *platform* waarop ieder vrijuit vanuit eigen confessionele overtuiging spreken kan, heeft het na deze derde editie niet gemakkelijker gekregen om deze argumentatie vol te houden. Er wordt duidelijk meer beoogd. Men zet in op het bewegen van alle betrokken kerken tot het sluiten van een *verbond van kerken*. Dat zou zijn beslag moeten krijgen in het gedenkjahr van de beroemde gereformeerde Nationale Synode van Dordrecht 1618/19, waar de leer van de remonstranten in een nieuw belijdenisgeschrift (de Dordtse Leeregels) veroordeeld werd. Maar in 2018/19 zullen de huidige remonstranten (die ondertussen aanzienlijk verder nog van het orthodoxe gereformeerde belijden af gegroeid zijn dan hun veroordeelde voorvaderen) net als op 5 november

weer van de partij zijn. Net als diverse andere groeperingen waar arminiaanse overtuigingen springlevend zijn.

Een van de stuurgroepleden, prof.dr. Barend Kamphuis, sprak op de onlangs gehouden Nationale Synode. Hij benadrukte dat nu toch het stadium bereikt is dat wie elkaar hier ontmoeten, 'bij elkaar horen' en 'elkaar echt niet meer willen loslaten'. Ik geef een klein stukje uit het verslag van het RD op 7 november (p. 19).

Die samenwerking tussen christenen is breed, aldus prof. Kamphuis. 'Gereformeerden hebben Pinkstermensen nodig, en omgekeerd. Vrijzinnigen hebben orthodoxen nodig, en omgekeerd. Wij hebben elkaar heel hard nodig, want zonder elkaars hulp falen we in de dienst van God. We gaan dingen over het hoofd zien, we worden eenzijdig, we missen de antenne voor wat nodig is in onze tijd, in onze situatie.' Een verbond veronderstelt een gemeenschappelijke basis en een gemeenschappelijke dreiging. Prof. Kamphuis: 'Je gaat natuurlijk geen verbond aan als je niets met elkaar hebt. Maar wij hebben als christenen in Nederland een heleboel met elkaar. We leven weliswaar in veel verschillende kerken en geloofsgemeenschappen. Maar

we hebben één Heer, Jezus Christus.'

Zou het?, dacht ik toen ik het laatste las. Hebben de door hem genoemde vrijzinnigen, die ik als gereformeerde belijder nodig blijf te hebben, het heus over dezelfde Heer als prof. Kamphuis en ik? Ook als veel vrijzinnigen niet eens in zijn goddelijke natuur of zijn plaatsvervangend lijden tot verzoening van hun zonden geloven? Is met hen en met andere deelnemers heus op een verantwoorde manier te werken aan wat op de site van de Nationale Synode vermeld staat als doelstellingen voor het beoogde verbond van kerken? Ik citeer:

- Doorgeven van het evangelie van de levende God in verbondenheid met elkaar en met het oog op jeugd en komende generaties
- Getuigen van dit evangelie in de samenleving en dat doen in gezamenlijkheid
- Spreken en handelen met elkaar waar we wegen zien om samen op te trekken.

Het beoogde verbond van kerken heeft niet als doelstelling om samenwerking per se uit te laten lopen op kerkelijke eenheid. Nee, de deelnemende kerken behouden hun zelfstandigheid. Maar hoe ver zal samenwerking dan wel

kunnen gaan? Prof. Kamphuis doet daarover een opmerkelijke uitspraak in een groot dubbelinterview dat het blad *OnderWeg* (29 okt. 2016, p. 65-69) hield met hem en de NGK-predikant Jan Mudde. Dat interview gaat niet over de Nationale Synode, maar over de door beide geïnterviewden gewenste eenwording van GKv en NGK. Maar dan wordt op een gegeven moment de vraag gesteld door interviewer Ad de Boer (p. 68): 'Ik trek de cirkel wijder: van CGK, GKv en NGK naar de PKN. Hoe ziet de relatie met deze kerk er in 2025 uit?'

Kamphuis: 'We staan voor dezelfde naam van Jezus, we zitten in dezelfde situatie in Nederland en spreken daarom naar elkaar een commitment uit: we kunnen niet langer los van elkaar leven en willen samen optrekken. Ik zou graag binnen twee of drie jaar een verbond van kerken willen zien, een federatie van protestantse kerken, inclusief de PKN, met de mogelijkheid om de kansels voor elkaar te openen en elkaar te ontvangen aan de tafel van de Heer. Dat kan een lichte of een zwaardere constructie zijn, maar met als kern dat je verantwoordelijkheid voor elkaar neemt.'

Even later zegt hij:

'Zo'n relatie moet je aangaan met de PKN als geheel. Een verbond met elkaar aangaan betekent in de Bijbel niet dat alles koek en ei is, maar dat er proble-

'Ik deel je zorg over de ontwikkeling die je schetst. In een recensie van het boek van Klaas Hendrikse heb ik gezegd: als je begint met de plaats van Christus volstrekt te relativieren, kun je ook niet meer geloven in het bestaan van God. Daar had hij veel krachtiger op aangesproken moeten worden. Zo'n federatie betekent voor mij ook niet dat je de kansels zonder beperking voor elkaar opent. Maar je kunt ook niet zeggen: vanwege dat probleem doen we het alleen met het confessionele, gereformeerde deel. Alsof wij niets te leren zouden hebben van andere delen van de PKN.'

'Wat kunnen wij dan leren van vrijzinnigen?'

Kamphuis: 'Aandacht voor de cultuur, vrijheid in het geloof, geen geloofsdwang. Diverse goede ontwikkelingen in de gereformeerde theologie, zoals de aandacht voor hermeneutiek en contextualiteit, zijn mede gestimuleerd door vrijzinnige theologen.'

Ik moet bekennen dat, als het gaat om de wenselijkheid van zo'n verbond van kerken, ik me aanzienlijk beter kan vinden in het commentaar dat het RD plaatste in hetzelfde nummer als waaruit ik hierboven citeerde. De kern is verpakt in de titel: 'Nationale Synode gaat te gemakkelijk voorbij aan vraag naar waarheid'. Het RD schrijft:

Verdeeldheid is een groot kwaad. Wanneer de kerk daarmee is bezet, gaat ze

spelen er andere dingen?

Een belangrijk bezwaar bij diverse kerken binnen de gereformeerde gezindte is dat de nationale synode te breed is samengesteld: van orthodox tot vrijzinnig. Dat geeft naar de overtuiging van deze absenten geen goede basis voor een gesprek.

Wie teruggaat naar de eerste Nationale Synode, die van 1618/1619, ziet dat ook op die vergadering belangrijke stromingen van het toenmalig christendom niet aanwezig waren: lutheranen, wederdopers, volgelingen van Zwingli, waldenzen, om er maar enkele te noemen. Zij waren niet uitgenodigd. Kennelijk bestond er bij de samenroepers het gevoel dat er geen basis was voor gesprek vanwege de leverschillen. Gelet op de brede samenstelling van de nationale synode van afgelopen zaterdag is het daarom wat gewrongen om ook maar enigszins te suggereren dat er een parallel is tussen 2016 en 1618-1619.

Tweede reden om tegen die suggestie bezwaar te maken is dat bijna vijf eeuwen geleden de afgevaardigden naar Dordrecht reisden om een leergeschied te bespreken. Algemeen was het gevoelen dat de twisten tussen remonstranten en contraremonstranten de kerk dreigden te verscheuren. Dat diende te worden gekeerd. Inderdaad, de eenheid moest worden bewaard, maar niet ten koste van de waarheid. Die mocht niet worden geofferd. Daarom zond de voorzitter, Johannes Bogerman, op 14 januari 1619 de

Nationale Synode

men zijn te overwinnen. Om te voorkomen dat het oeverloos is, moet er wel een gemeenschappelijk uitgangspunt zijn, bijvoorbeeld de belijdenis van de naam van God als de drie-enige, die zich in Christus geopenbaard heeft. Maar van daaruit zou ik het ruim willen opzetten.'

Wanneer Mudde dan aangeeft terughoudend te zijn om met de PKN als geheel in zee te gaan vanwege de vrijzinnigheid binnen een niet onbelangrijk deel van die kerken, reageert Kamphuis:

ten onder. Heel terecht werd daar, afgelopen zaterdag, op de derde nationale synode in Dordrecht tegen gewaarschuwd. Wanneer de kerken gemeenschappelijk zouden optrekken en elkaar weer onder één dak zouden kunnen vinden, dan zou dat hun getuigenis in de samenleving versterken. Dat is volkomen waar.

Wie dit onderschrijft, begrijpt niet dat er zaterdag in Dordrecht een groot aantal kerken werd gemist. De meeste reformatische kerken waren absent. Leeft bij hen het verlangen naar eenheid niet? Of

remonstranten heen. Zij werden buiten de deur gezet om de eenheid te bewaren. Die duidelijkheid wordt nu op de nationale synode gemist. De oproep, afgelopen zaterdag, om als kerken een verbond te sluiten, gaat te gemakkelijk voorbij aan wezenlijke verschillen. Wie dat doet, stelt zich tevreden met een cosmetische eenheid die weinig zeggingskracht zal hebben.

Het is beslist nodig dat christenen en kerken zoeken naar eenheid. Niet primair omdat de gesecculariseerde samenleving dat vordert, al is dat waar. Maar

vooral omdat dit het dringend verlangen is van de Koning van de kerk. Niet voor niets bidt Hij Zijn Vader dat al Zijn volgelingen één zijn.

Dat laatste moet kerken, zeker dus ook de reformatorische, doen hunkeren, bidden en streven naar eenheid. Maar dan wel een eenheid die gebaseerd is op het fundament van de apostelen en profeten. De vraag is of reformatorische kerken zich daar voldoende voor inspannen. Die vraag wordt door het bijeenkomen van de nationale synode, afgelopen zaterdag, nadrukkelijk weer gesteld. Een kerk kan absent zijn, maar dat betekent nog niet dat ze stil kan zitten.

Wat verderop in hetzelfde nummer van het RD is ook een scherpe, maar mijns inziens treffende kritiek te vinden op wat de initiator van de Nationale Synode, ds. G. de Fijter, eerder in het RD geschreven had ter verdediging van de grondslag en doelstellingen van de Nationale Synode. Het is van de hand van dr. C.A. van der Sluijs en prof.dr. W. van Vlastuin. Hun titel: 'Eenheid buiten het "sola gratia" verwerpelijk'. De Fijter had betoogd dat de zogenaamde 'Credotekst' geen belijdenis is en dat de Geloofsbelijdenis van Nicea voor de stuurgroep het centrale belijden is. Hun commentaar:

Dit klinkt alsof de Nationale Synode van Dordrecht (1618-1619) geen noodzakelijke accentuering (van het sola gratia, alleen uit genade) is geweest in het voortgaande belijden. Maar achter wat de kerk toen ambtelijk en 'in statu confessionis' uitsprak kunnen we niet meer terug. En we zouden dit ook niet

moeten willen. Hier geldt het woord van de kerkvader Cyprianus: 'Buiten de kerk geen zaligheid.' De leerstellingen van de remonstranten zijn duidelijk afgewezen.

Arminius

De nationale synode werd aanvaankelijk voorzichtig gepresenteerd als een nationaal platform waar kerken elkaar op een indringende wijze zouden kunnen ontmoeten. Gaandeweg wordt echter steeds meer duidelijk dat deze de synode van Dordrecht (1618-1619) moet gaan vervangen. Niet voor niets wordt dezelfde plaats van samenkomst gekozen. Toen werd er gescheiden, maar nu gaan we verbinden. Alsof dit verbinden mogelijk is na het belijden in 1618-1619. Alsof er buiten 'Dordt' wat te verbinden valt! Alsof het toen niet heel wezenlijk ging om de gemeenschap der heiligen en het kerkvergaderend werk van Christus rondom het altijd aangevochten reformatorische principe van genade alléén. Daarbuiten valt er niets te verbinden. Het wordt al meer duidelijk wat er aan de hand is: een gerehabiliteerde Arminius moet de volle ruimte krijgen om min of meer officieel zijn zegje weer te kunnen doen. Dit alles met een subjectivistisch beroep op het hogepriesterlijk gebed van Jezus in Johannes 17. De zogenaamde oecumene van het hart moet de leer van de Reformatie in de praktijk gaan vervangen. In feite wordt zo de Synode van Dordrecht van 1618-1619 met gepaste eerbewijzen een plaats gegeven in het museum (of mausoleum) van onze vaderlandse kerkgeschiedenis. Met gepaste eerbied uiteraard, maar toch! Wij bevinden ons op een kantel-

moment in de historie van de kerk in ons land. Het gaat nog altijd om leven of dood. Kerk van Nederland, let op uw zaak.

Bedenkelijk

Wij wensen niet gekenschetst te worden als theologen die geen oog hebben voor broeders en zusters 'aan de horizon'. Alleen al onze liefde voor Spurgeon kan daarvan een bewijs zijn. En met George Whitefield hebben wij John Wesley lief, al zijn wij het volkomen eens met Whitefield in de afwijzing van de arminiaanse gevoelens van Wesley. Maar dit ruimdenkende gevoelen kan nooit een adoctrinaire (onleerstellige) houding impliceren.

Dit laatste proeven wij wel bij de nationale synode. De grenzen worden vluchtig en vloeiend gemaakt door een merkwaardig quasi gemoedelijk aftrekkel van het piëtisme. We moeten elkaar in het hart kijken om zo de grenzen open te gooien voor een terugkeer van het arminianisme. Terwijl de Nationale Synode van 1618-1619 de arminianen ambtelijk de deur wees, met de woorden: 'Ite... ite... (ga... ga...)' wordt hun nu in Dordrecht via het laagdrempelige ambt aller interkerkelijke gelovigen gezegd: 'Kom erbij... Doe weer mee!'

Dit achten wij een uiterst bedenkelijke ontwikkeling. De liefde tot God en de naasten verbiedt ons ook onze (verre) naaste te bedriegen voor de eeuwigheid. Door een afglijdende beweging te maken van de Schrift en de belijdenis naar de autonome vrome mens zonder God.

GKv en prediking

In de Persrevue van het vorige nummer vroeg ik aandacht voor een themanummer van *De Wakker* (19 aug. 2016) over de toe-eigening van het heil. Ik noemde toen al heel kort de bijdrage van ds. Pieter Niemeijer, die een samenvatting publiceerde van zijn bijdrage aan twee gehouden gespreksavonden over dit thema. Een stukje daaruit geef ik nu

door, namelijk het gedeelte waarin hij een korte typering geeft van de prediking die veel vrijgemaakten verlangen (en krijgen). Het stemt tot nadenken.

Vrijgemaakten voor de spiegel

Typerend voor vrijgemaakten is het verlangen om Bijbels én eigentijds te zijn. Vergeleken met de CGK en de Gerefor-

meerde Bond zijn onze preken minder direct gestempeld door de Reformatie. We dragen de gereformeerde belijdenis in onze harten mee, maar onze houding tegenover actuele trends lijkt in onze kerkdiensten bepalender dan de verbinding met de Reformatie. Eigentijdsheid is onze kracht, maar blijkt in de praktijk ook wel eens een valkuil.

Vrijgemaakten identificeren nogal eens de rechtvaardiging van de goddeloze met de vergeving van de zonden, terwijl de Catechismus ze in twee verschillende zondagen behandelt (Zondag 23 resp. Zondag 21). Waar vergeving dagelijks nodig is, vinden veel vrijgemaakten ook de rechtvaardiging iets wat telkens

Lange tijd heb ik bestreden dat er bij ons sprake van verbondsautomatisme zou zijn. Als het er is, zei ik, is het in strijd met waar het in de Vrijmaking om ging. Inmiddels merk ik dat waarschuwingen voor goedkope genade (Bonhoeffer) en crisisloos geloof (Wim Dekker) geen overbodige luxe zijn.

weer moet gebeuren. De Reformatie sprak van de gelovige als 'rechtvaardige en zondaar', wij doen nogal eens alsof het is 'rechtvaardige en goddeloze'. De één zegt dan: 'met die combinatie kan ik niets' en hij zwijgt er daarom in zijn preken over. Een ander vindt dat we in de kerkelijke gebeden telkens in de zonde blijven hangen. En een derde zegt: als de vrijgemaakte kerk me niet méér te bieden heeft dan een leven waarin ik telkens weer vóór de rechtvaardiging sta, dan kies ik een gemeente waar ik het levensveranderende van het evangelie wél zie en beleef.

Anders gezegd: vrijgemaakten hebben veel aandacht voor de dagelijkse bekering en voor de vergeving die we dagelijks nodig hebben. Minder leeft waarover je slechts achteraf en in geloof kunt spreken: verkiezing, wedergeboorte en wat de Dordtse Leerregels de staat van de rechtvaardiging noemen.

Vrijgemaakten horen graag praktische preken waar je wat mee kunt. Men geniet van hapklare therapeutische en moraliserende brokken. Keerzijde: het uitluisteren van wat de Bijbel zegt en het karakter van de preek als bediening van de sleutelmacht staan onder druk. Als vrijgemaakten hebben we in ons verleden veel last gehad van het subjectivisme. Het heeft ons wars gemaakt van alles wat daar maar naar rook. Daardoor kreeg de binnenkant van ons geloof te weinig stem. Het maakte ons weerloos toen een evangelische cultuur met haar eigentijdsheid en directheid in dat gat dook.

NaderBekeken

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Stichting geeft tevens een serie cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks bestuur van de Stichting Woord en Wereld

Voorzitter Dr. ir. H.B. Driessen
 Secretaris W. Hindriks
 Penningmeester W.A. Dreschler

Redactie Nader Bekeken

Hoofdredactie Drs. J.W. van der Jagt
 Eindredactie Drs. G. den Dulk
 M.J.A. Zwikstra-de Weger
 Redactie Ds. S.M. Alserda
 Dr. A. Bas
 Drs. H.J. Boiten
 Dr. P. Boonstra
 Ds. C. van Dijk
 Ds. P.L. Storm

Redactiesecretariaat

Dr. J. Kooistra
 Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
 Tel. 050 - 5344508
 Mail: redactie@woordenwereld.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Ds. J. Beekhuis, Hoogeveen
 Ds. C. van den Berg, Amersfoort
 Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
 Drs. L. Bezemer, Wezep
 Drs. F.J. Bijzet, Kaapstad, ZA
 J.H. Bollemaat, Dalfsen
 A.C. Breen, Dunsborough, WA
 Drs. E. Brink, Waddinxveen
 Drs. J.J. Burger, Veenendaal
 Ds. H. Drost, Zwijndrecht
 Drs. L.W. de Graaff, Heerde
 Drs. B.P. Hagens, Soest
 Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort
 Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen, Kampen
 Drs. A. Kamer, Hoogland
 Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
 A. van Leeuwen, Papendrecht
 Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
 Ds. P. Niemeijer, Rijnsburg
 Ds. R.Th. Pos, Rijnsburg
 Ds. P. Schelling, Amersfoort
 G.J. Schutte, Zeist
 G. Slings, Lelystad
 J. Veenstra, Emmen
 Dr. H. Veldman, Zuidhorn
 Ds. J. Wesseling, Veenendaal
 Dr. W.F. Wisselink, Almelo
 Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort
 Ds. G. Zomer Jzn., Waardhuizen

Vormgeving, prepress, fotografie:

Studio Bert Gort, Grijskerk
Internet: www.woordenwereld.nl
 Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar
Druk: Koninklijke BDU Barneveld
CD: Nader Bekeken is ook op CD verkrijgbaar.
 Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden,
 postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565 499

Opgave en vragen over abonnementen:

Abonnementen (nieuw, wijziging, beëindiging):

1. via internet:
 www.woordenwereld.nl

2. schriftelijk:

Woord en Wereldabonneeservice, Postbus 105, 2400 AC
 Alphen aan den Rijn, woordenwereld@spabonneeservice.nl
 of naderbekeken@spabonneeservice.nl

3. telefonisch:

0172 - 47 60 85.

Beëindiging abonnement:

Via www.woordenwereld.nl, per post of per telefoon (gegevens hierboven), tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Bezorgklachten kunt u melden op
 www.woordenwereld.nl/klantenservice

Kijk voor **meer informatie** en uitgebreide **abonnementsvoorwaarden** op www.woordenwereld.nl

Abonnementsprijzen:

Nader Bekeken	€ 35,00
Nader Bekeken + vier cahiers	€ 69,00
Nader Bekeken studenten	€ 21,00
Nader Bekeken PDF	€ 21,00
Nader Bekeken PDF (buitenland Europa)	€ 28,50
Nader Bekeken PDF (buitenland overig)	€ 34,00
Cahiers bij abonnement (per jaar)	€ 37,00
Cahiers, losse verkoop	€ 11,25
Bankrekeningnummer: NL 75 INGB 0007 2255 58	
Bic-code: INGBNL2A	

Deze tarieven gelden bij machtiging (automatische incasso). Voor betaling per acceptgirokaart of per eigen overschrijving geldt een opslag van € 2,-

Bankrekeningnummer voor **giften**: NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1380 - 3034

Dit jaar verschenen bij Woord en Wereld:

Geloof op tafel

Ds. Alko Driest en Wilma van der Jagt maakten een dagboekje op basis van de Heidelbergse Catechismus. Dit boekje is zó geschreven dat iedereen vanaf 11/12 jaar het kan begrijpen.

Christelijke tucht vandaag

Prof.dr. Mees te Velde en ds. Kornelis Harmannij schrijven over de noodzaak van kerkelijke tucht en onderling vermaan in de gemeente en laten zien hoe vanuit de nieuwe kerkorde hierin winst kan worden geboekt.

De kerk: hoe sta ik erin?

Wat moet je als je moeite of tegenstand ervaart of als zaken botsen met wat heel diep bij je zit? **Ds. Pieter Niemeijer** benoemt relevante factoren en doet concrete handreikingen aan hen die in de kerk leiden 'met een korte ei' en lijden 'met een lange ij'.

Jezus hogepriester

NIEUW!

In deze Bijbelstudie van de hand van **Rutger Heij** komen verschillende vragen aan bod, zoals: wat moet je als christen in de eenentwintigste eeuw met een hogepriester? En: hoe gaat je geloof echt iets uitwerken in je leven?

Verkrijgbaar bij de boekhandel of bestellen via www.woordenwereld.nl

U kunt ons steunen door uw voor de belasting aftrekbare giften te storten op rekening NL42 RABO 0324 6259 01 ten name van de Stichting Woord en Wereld te Hardinxveld-Giessendam. Zij die de stichting testamentair willen gedenken, kunnen gebruikmaken van de volgende formulering: Ik legateer (... bedrag invullen ...) vrij van kosten aan de Stichting Woord en Wereld, statutair gevestigd te Haarlemmermeer. Wij zijn een ANBI-instelling.

@NaderBekeken

www.facebook.com/naderbekeken

www.woordenwereld.nl